

Specialioji ataskaita

Bendros žemės ūkio politikos planai

Ekologiškesni, bet neatitinkantys ES klimato ir aplinkos sričių užmojų

EUROPOS
AUDITO
RŪMAI

Turinys

	Dalis
Santrauka	I–VII
Įvadas	01–19
Žemės ūkis ir ES žaliasis kursas	01–07
BŽŪP žalinimas	08–14
Pagrindinės atsakomybės sritys	15–16
BŽŪP finansavimas klimatui ir aplinkai	17–19
Audito apimtis ir metodas	20–21
Pastabos	22–82
BŽŪP teisės aktai yra ekologiškesni, tačiau planuose šios galimybės išnaudojamos nepakankamai	22–47
2023–2027 m. BŽŪP strateginių planų reglamento žalioji struktūra suteikia galimybę įgyvendinti didesnius aplinkos ir klimato sričių užmojus.	23–27
Komisija nuodugniai peržiūrėjo planų projektus, tačiau nesivadovavo išmatuojamais kriterijais, pagal kuriuos būtų galima įvertinti žaliuosius tikslus	28–31
Valstybės narės atsakė į visas Komisijos pastabas, nors dažnai nekeisdamos planų.	32–35
Apskritai patvirtinti planai yra ekologiškesni, bet nedaug	36–45
Atsižvelgdama į ūkininkų prašymus, ES sumažino paramos sąlygų reikalavimus	46–47
Planai nėra tinkamai suderinti su žaliojo kurso uždaviniais ir tikslais	48–72
Europos žaliojo kurso tikslai nebuvo įtraukti į BŽŪP teisės aktus.	49–51
Nesant kiekybinių įverčių, Komisija negalėjo įvertinti planų indėlio siekiant Europos žaliojo kurso tikslų	52–56
Žaliojo kurso tikslų pasiekimas labai priklauso nuo veiksmų, planuojamų ne pagal BŽŪP.	57–64
Keturiuose atrinktuose planuose į tam tikrą pagrindinę žemės ūkio praktiką, skirtą žaliojo kurso tikslams pasiekti, buvo nepakankamai atsižvelgta	65–72

Stebėsenos sistema patobulinta, tačiau joje trūksta pagrindinių elementų, kad būtų galima įvertinti BŽŪP žaliąjį veiksmingumą	73–82
Supaprastinta stebėsenos sistema, tačiau tikslai nepakankamai aiškūs, o rodikliai orientuoti į išdirbius, o ne į rezultatus.	74–77
Kai kuriuose planuose trūksta svarbių rezultatų rodiklių, taip pat smarkiai skiriasi nuorodos į konkrečius tikslus	78–82

Išvados ir rekomendacijos	83–92

Priedai

I priedas. GAAB standartai ir TANVR – laikotarpių atitikimas

II priedas. Pagrindiniai GAAB reikalavimų, taikomų keturiems į mūsų imtį įtrauktiems planams, pakeitimai

III priedas. Audito Rūmų ankstesnio audito darbo apžvalga

IV priedas. Nacionalinių žaliojo kurso tikslų verčių ir numatomo planų indėlio siekiant šių tikslų įtraukimas į planus

V priedas. Žaliojo kurso tikslai ir susiję rezultatų rodikliai

VI priedas. Rezultatų rodiklio skelbimas

Santrumpos

Terminų žodynelis

Komisijos atsakymai

Chronologija

Audito grupė

Santrauka

I Bendrai žemės ūkio politikai (BŽŪP) – pagrindinei Europos Sąjungos politikos sričiai – 2021–2027 m. tenka 31 % (387 milijardai eurų) ES biudžeto. BŽŪP ne tik užtikrinama teisinga ūkininkų pajamų parama, aprūpinimas maistu ir pragyvenimo šaltinis kaimo vietovėse, bet ir siekiama remti ir stiprinti aplinkos apsaugą, įskaitant biologinę įvairovę, ir klimato srities veiksmus. Naujaisiais BŽŪP reglamentais siekiama didesnių aplinkos ir klimato sričių užmojų.

II Įvertinome, ar 2023–2027 m. BŽŪP strateginiai planai yra patikimas pagrindas siekiant politikos tikslo – ekologiškesnės BŽŪP. Mūsų ataskaitos tikslas – tapti šaltiniu, kuriuo bus remiamasi ateityje keičiant planus arba peržiūrint BŽŪP reglamentus, siekiant geriau apsaugoti klimatą ir aplinką.

III Apskritai darome išvadą, kad 2023–2027 m. planai yra ekologiškesni nei ankstesniu BŽŪP laikotarpiu, tačiau neatitinka ES klimato ir aplinkos sričių užmojų, be to, juose trūksta pagrindinių žaliojo veiksmingumo vertinimo elementų.

IV 2023–2027 m. BŽŪP SP reglamento „žalioji struktūra“ suteikia galimybę BŽŪP nustatyti didesnius aplinkosaugos ir klimato sričių užmojus. Įvertinome, kaip šios galimybės buvo išnaudotos planuose. Komisija nuodugniai peržiūrėjo planų projektus, tačiau nesivadovavo išmatuojamais kriterijais, pagal kuriuos būtų galima įvertinti žaliuosius tikslus. Keturios mūsų apklaustos valstybės narės atsakė į visas Komisijos pastabas, tačiau dažnai tik iš dalies atsižvelgė į Komisijos pasiūlymus arba paaiškino, kodėl iš esmės laikėsi savo pirminio pasiūlymo. Apskritai, palyginti su ankstesniu laikotarpiu, galutiniuose planuose žaliųjų tikslų iš esmės nepadaugėjo. Be to, jų faktiniam poveikiui klimatui ir aplinkai įtakos turi naujausios priemonės, kurias Komisija nustatė atsižvelgdama į ūkininkų prašymus, ir jos taip pat priklauso nuo to, kiek ūkininkai naudojami savanoriškomis sistemomis.

V Taip pat nustatėme, kad planai nėra tinkamai suderinti su Europos žaliojo kurso uždaviniais ir tikslais. Pirma, žaliojo kurso tikslai nebuvo įtraukti į BŽŪP teisės aktus. Antra, kadangi valstybės narės nepateikė kiekybinių įverčių, Komisija negalėjo įvertinti, kaip planais prisidedama prie žaliojo kurso tikslų pasiekimo, išskyrus ekologinio ūkininkavimo žemės ploto padidėjimą. Trečia, mūsų analizė rodo, kad žaliojo kurso tikslų pasiekimas labai priklauso nuo veiksmų, planuojamų ne pagal BŽŪP. Ketvirta, nors į planus įtrauktos kai kurios pagrindinės žemės ūkio praktikos rūšys, kuriomis siekiama spręsti ilgalaikes klimato ir aplinkosaugos problemas, atrinktuose planuose įtam tikras kitas pagrindines praktikos rūšis nebuvo pakankamai atsižvelgta.

VI Nors naujoji stebėsenos sistema supaprastinta, BŽŪP tikslai nėra pakankamai aiškūs, o rodikliai orientuoti ne į rezultatus, o į produktus. Kai kuriuose planuose trūksta svarbių rezultatų rodiklių, o valstybių narių nustatytos rezultato rodiklių ir tikslų sąsajos skiriasi. Dėl šių problemų sunku įrodyti BŽŪP pasiekimus 2023–2027 m. laikotarpiu.

VII Komisijai rekomenduojame:

- skatinti keitimąsi „žaliaja“ gerąja praktika planuose;
- įvertinti BŽŪP indėlį siekiant žaliajo kurso tikslų;
- stiprinti būsimą BŽŪP klimato ir aplinkos stebėsenos sistemą.

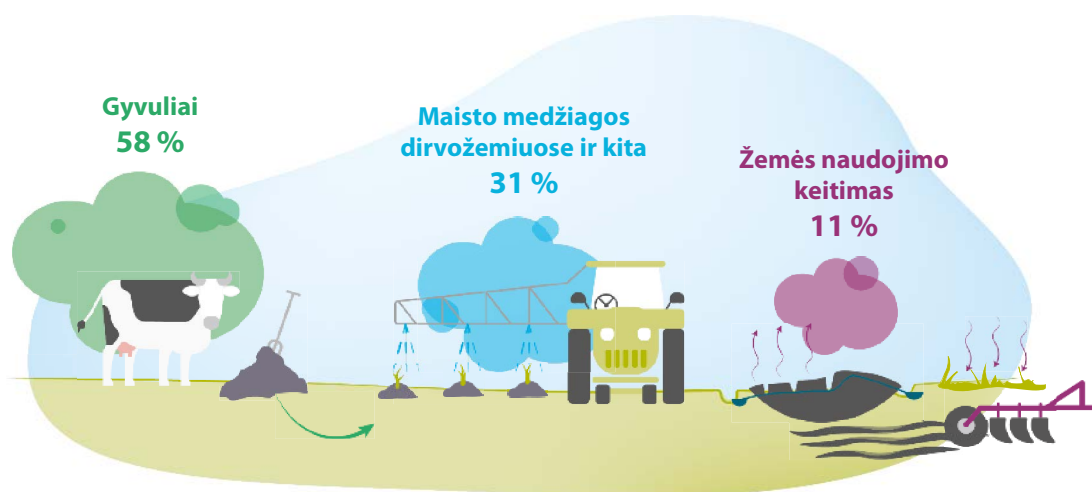
Įvadas

Žemės ūkis ir ES žalioji kursas

01 Žemės ūkis yra labai svarbus siekiant užtikrinti aprūpinimą maistu ir yra gyvybiškai svarbus kaimo vietovių ekonomikai. Tačiau, nors ir teikdamas šią naudą, jis daro didelį poveikį klimatui ir aplinkai. Kintantis klimatas ir ekstremalesnės oro sąlygos taip pat daro spaudimą ūkininkams pritaikyti savo praktiką prie šių sąlygų.

02 Šiam sektoriui tenka 13,1 % visų 27 ES valstybėse narėse išmetamo šiltnamio efektą sukeliančių dujų (ŠESD) kiekio. Daugiau nei pusė šių išmetamų teršalų susidaro dėl gyvulininkystės sektoriaus išmetamo metano, 31 % – iš trąšų ir mėšlo, o 11 % – dėl žemės naudojimo pokyčių (žr. **1 diagramą**).

1 diagrama. ES 27 žemės ūkio sektoriuje išmetamas grynas ŠESD kiekis 2021 m.

Daugiausia metanas (CH₄) iš

- galvijų ir avių pašarų virškinimo
- galvijų ir kiaulių mėšlo laikymo

Daugiausia azoto suboksidas (N₂O) iš

- cheminių trąšų naudojimo
- ūkininkų tręšimui naudojamo mėšlo ar ganomų galvijų paliekamo mėšlo

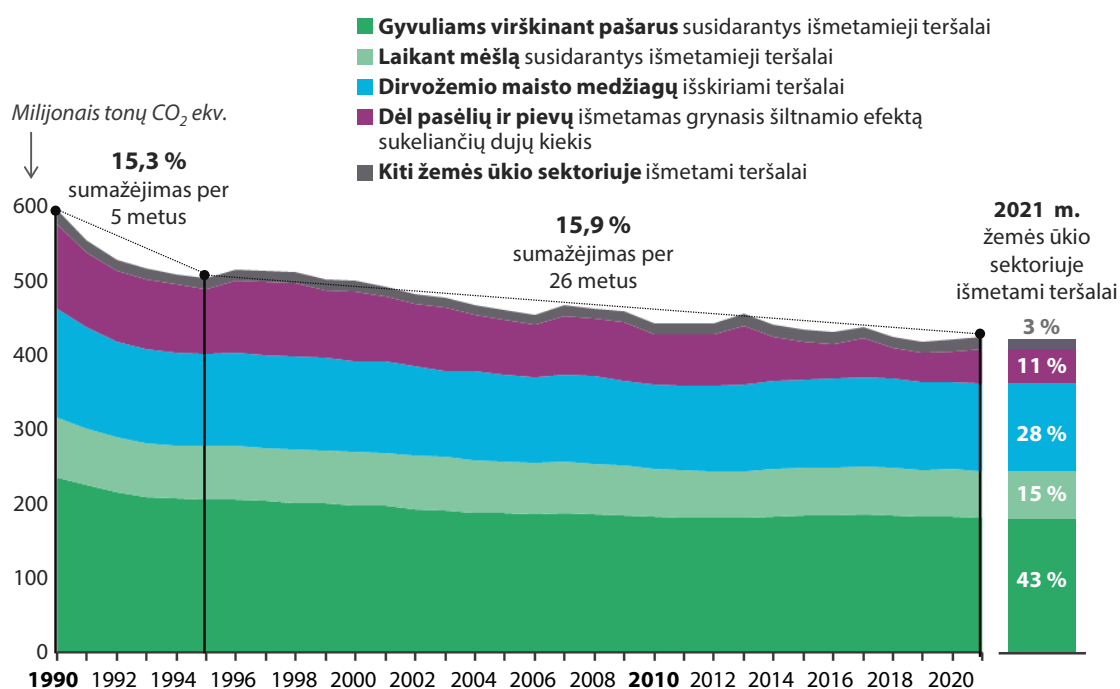
Daugiausia anglies dioksidas (CO₂) iš

- nusausintų organinių dirvožemių (durpynų) dirbimo
- anglies sekvestracijos žolynuose ir pasėliuose

Šaltinis: Audito Rūmai, remiantis 2021 m. ES 27 šiltnamio efektą sukeliančių dujų apskaitos duomenimis (EAA šiltnamio efektą sukeliančių dujų duomenų peržiūros priemonė, Europos aplinkos agentūra (EAA)).

03 Žemės ūkio sektoriuje išmetamas ŠESD kiekis ilgainiui pamažu mažėja, daugiausia dėl mažėjančio trąšų naudojimo ir gyvulių skaičiaus. Tačiau po spartaus 15,3 % sumažėjimo 1990–1995 m., per kitus 26 metus išmetamų teršalų kiekis sumažėjo tik 15,9 % (žr. **2 diagramą**).

2 diagrama. ES 27 žemės ūkio sektoriuje išmetamas grynasis šiltnamio efektą sukeliančių dujų kiekis 1990–2021 m.

Šaltinis: Audito Rūmai, remiantis 1990–2021 m. ES 27 ŠESD apskaitos duomenimis (EAA šiltnamio efektą sukeliančių dujų duomenų peržiūros priemonė).

04 Klimato kaita turės tiesioginį poveikį žemės ūkio gamybai. Ekstremalios oro sąlygos, pavyzdžiui, sausros, turės įtakos pasėlių derliui. 2018 m. Jungtinis tyrimų centras (JRC) apskaičiavo, kad dėl bendro klimato kaitos poveikio bendrosios žemės ūkio pajamos gali sumažėti 16 % su dideliais regioniniais svyravimais.

05 Europos aplinkos agentūros (EAA) parengtoje naujausioje aplinkos būklės ataskaitoje nustatyta, kad žemės ūkio veiklos intensyvinimas tebėra viena pagrindinių priežasčių, lemiančių biologinės įvairovės nykimą ir ekosistemų irimą Europoje, greta intensyviosios miškininkystės, žemės apleidimo ir miesto driekos. Anksčiau savo Specialiojoje ataskaitoje 13/2020 pranešėme, kad daugelyje Europos regionų šios veiklos intensyvinimas ankstesnįjį įvairų kraštovaizdį, kurį sudarė daug nedidelio ploto laukų ir buveinių, pavertė ištisu, vienodu žemės plotu, tvarkomu didelėmis mašinomis ir naudojant kur kas mažiau darbo jėgos (žr. 3 diagramą).

3 diagrama. Žemės ūkio paskirties žemės biologinės įvairovės nykimas dėl vis intensyvesnio žemės naudojimo

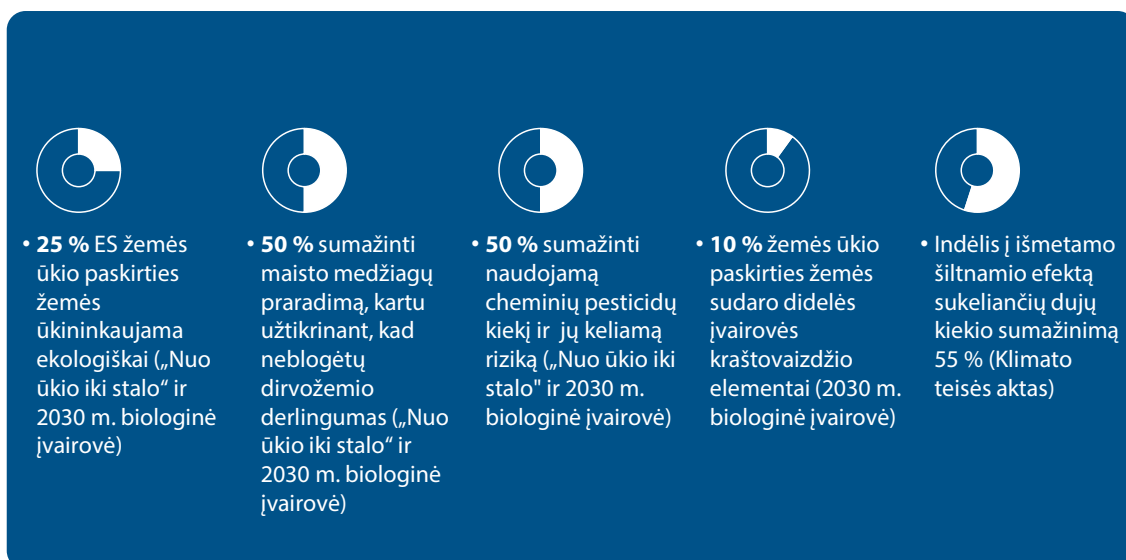

Šaltinis: Specialioji ataskaita Nr. 13/2020.

06 2019 m. gruodžio mėn. Komisija priėmė [Komunikatą „Europos žaliasis kursas“](#) – ES ekonomikos augimo strategiją, kuria siekiama iki 2050 m. neutralizuoti ES poveikį klimatui ir socialiniu požiūriu teisingai bei įtraukiai kovoti su biologinės įvairovės nykimu ir tarša. 2020 m. gegužės mėn. Komisija priėmė dvi susijusias strategijas: „[Biologinės įvairovės strategiją](#)“, kad iki 2030 m. biologinė įvairovė pradėtų atsigauti, ir [strategiją „Nuo ūkio iki stalo“](#) siekiant skatinti tvarią maisto sistemą.

07 Šiose strategijose nustatyti žaliojo kurso tikslai, kurie turi būti pasiekti iki 2030 m., įskaitant keletą žemės ūkiui svarbių aplinkosaugos tikslų: didinti ekologinio ūkininkavimo žemės plotą, mažinti vandenį teršiančių maisto medžiagų praradimą, taip pat naudojamų pesticidų kiekį ir jų keliamą riziką ir saugoti didelės įvairovės kraštovaizdžio elementus. 2021 m. liepos mėn. priimtame [Klimato teisės akte](#) apibrėžtas būdas, kaip pasiekti poveikio klimatui neutralumą nustatant žaliojo kurso tikslą klimato srityje iki 2030 m. sumažinti grynąjį išmetamą šiltnamio efektą sukeliančių dujų kiekį bent 55 %, palyginti su 1990 m. lygiais (žr. [4 diagramą](#)). 2022 m. birželio mėn. Komisija [pasiūlė](#) į teisės aktus įtraukti žaliojo kurso tikslą dėl pesticidų kiekio mažinimo, tačiau 2024 m. kovo mėn. pasiūlymą atsiėmė, atsižvelgdama į jo numatomą atmetimą teisėkūros procese.

4 diagrama. Žemės ūkiui svarbūs žaliojo kurso tikslai, susiję su klimatu ir aplinka

Šaltinis: Audito Rūmai, remiantis strategija „Nuo ūkio iki stalo“, 2030 m. biologinės įvairovės strategija ir ES klimato teisės aktu.

BŽŪP žalinimas

08 Bendrai žemės ūkio politikai (BŽŪP) – pagrindinei Europos Sąjungos politikos sričiai – 2021–2027 m. tenka 31 % (387 milijardai eurų) ES biudžeto. Per pastaruosius kelis dešimtmečius buvo įvykdytos kelios BŽŪP reformos, siekiant padėti ES žemės ūkiui įveikti naujus iššūkius, tokius kaip klimato kaita, tausius gamtos išteklių naudojimas ir kaimo vietovių plėtra.

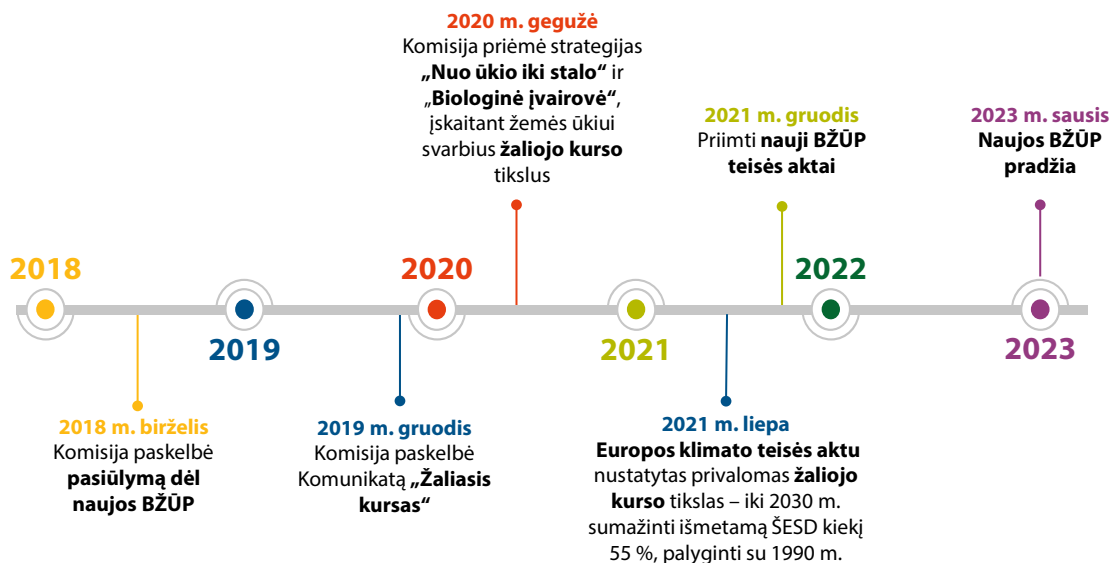
09 Naujausia BŽŪP reforma priimta 2021 m. gruodžio 2 d. (žr. [5 diagramą](#)) [Reglamentu](#)¹ dėl BŽŪP strateginių planų (toliau – BŽŪP SP reglamentas), [Reglamentu](#) dėl BŽŪP valdymo² ir [Reglamentu](#), kuriuo nustatomas bendras žemės ūkio produktų rinkų organizavimas³ (visi toliau – BŽŪP reglamentai). Šia reforma siekiama sudaryti sąlygas ekologiškesnei BŽŪP.

¹ Reglamentas (ES) 2021/2115.

² Reglamentas (ES) 2021/2116.

³ Reglamentas (ES) 2021/2117.

5 diagrama. Naujų BŽŪP teisės aktų ir žaliojo kurso sistemos rengimas

Šaltinis: AGRI GD svetainė, Audito Rūmai.

10 BŽŪP sudaro du fondai: Europos žemės ūkio garantijų fondas (EŽŪGF) ir Europos žemės ūkio fondas kaimo plėtrai (EŽŪFKP). Didžioji dalis EŽŪGF išlaidų vadinamos „tiesioginėmis išmokomis“, kurios yra išmokos ūkininkams siekiant paremti jų pajamas, daugiausia už žemės ūkio paskirties žemės hektarą.

11 BŽŪP ne tik siekiama užtikrinti sąžiningą ūkininkų pajamų rėmimą, aprūpinimą maistu ir pragyvenimo šaltinį kaimo vietovėse, bet ir „remti ir stiprinti aplinkos apsaugos, įskaitant biologinę įvairovę, ir klimato srities veiksmus“⁴. **6 diagramoje** žalia spalva pažymėti bendrieji ir konkretūs BŽŪP tikslai, susiję su klimatu ir aplinka.

⁴ BŽŪP SP reglamento 5 straipsnio b punktas.

6 diagrama. BŽŪP bendrieji, konkretūs ir kompleksiniai tikslai

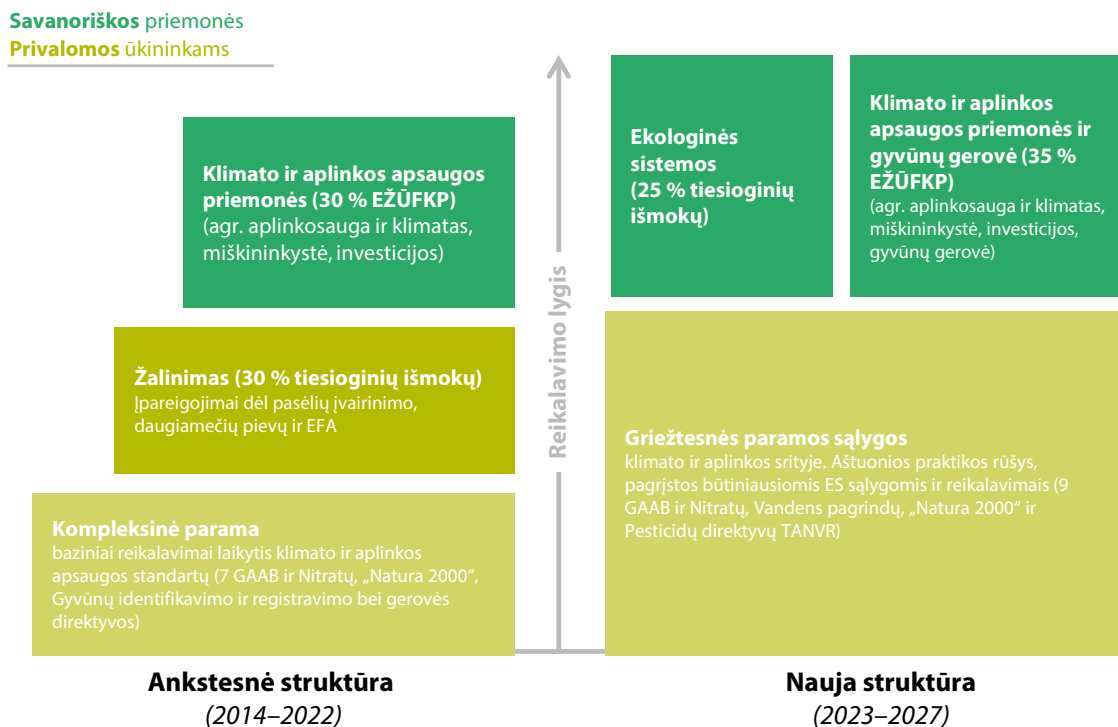
Pastaba. Su šiuo auditu nesusiję tikslai pažymėti pilka spalva.

Šaltinis: Audito Rūmai, remiantis BŽŪP SP reglamentu.

12 Šiems tikslams įgyvendinti, BŽŪP SP reglamentu nustatyta nauja „žalioji struktūra“ (žr. **7 diagramą**), kurią daugiausia sudaro:

- o nauja „griežtesnių paramos sąlygų“ sistema, kuri grindžiama ankstesne kompleksinės paramos sistema ir ankstesnėje BŽŪP nustatytais „žalinimo“ įpareigojimais;
- o „ekologinių sistemų“ pagal Europos žemės ūkio garantijų fondą, kuriomis remiama klimatui, aplinkai ir gyvūnų gerovei palanki ūkininkavimo praktika, įvedimas. Paprastai jos turėtų sudaryti ne mažiau kaip 25 % tiesioginių išmokų pagal kiekvieną planą, o ūkininkai jomis naudojasi savanoriškai;
- o bent 35 % EŽŪFKP lėšų rezervavimas pagal kiekvieną planą intervencinėms priemonėms, skirtoms aplinkai, klimatui ir gyvūnų gerovei, kurias ūkininkai taip pat gali taikyti savanoriškai.

7 diagrama. BŽŪP žaliaji struktūra

Šaltinis: Audito Rūmai, remiantis Europos Komisija, *Approved 28 CAP Strategic Plans (2023-2027)*, 2023 m. birželis.

13 Žaliąją struktūrą palaiko žemės ūkio žinių ir inovacijos sistema (ŽŪŽIS), kurią sudaro ūkių konsultavimo paslaugos, žinių perdavimas, inovacijos ir bendradarbiavimas.

14 BŽŪP reglamentuose nustatyta stebėsenos sistema veiklos rezultatams vertinti. Veiklos rezultatų stebėseną, ataskaitų teikimas ir vertinimas grindžiamas bendraisiais produkto, rezultato ir poveikio rodikliais.

Pagrindinės atsakomybės sritys

15 Komisija ir teisėkūros institucijos nustatė 2023–2027 m. ES bendrą žemės ūkio politiką siūlydamos ir priimdamos atitinkamus teisės aktus. Siekdamos paremti BŽŪP įgyvendinimą, valstybės narės pateikė Komisijai 2023–2027 m. BŽŪP strateginius planus (mūsų ataskaitoje vadinamus planais). Tada Komisija pateikė pastabų, kuriomis remdamosi valstybės narės galėjo peržiūrėti savo pradinius planus. Šiam procesui vadovavo Žemės ūkio ir kaimo plėtros generalinis direktoratas (AGRI GD), kuriam talkino kiti generaliniai direktoratai, pavyzdžiui, Klimato politikos generalinis direktoratas (CLIMA GD) ir Aplinkos generalinis direktoratas (ENV GD). Peržiūrėtus planus Komisija patvirtino 2022 m. rugpjūčio – gruodžio mėn. **Reglamente** numatyta galimybė valstybėms narėms iš dalies keisti savo planus.

16 Komisija ir valstybės narės turi nuolat stebėti, kaip įgyvendinami planai ir teikti susijusias ataskaitas. Visų pirma, valstybės narės savo „metinėse veiklos rezultatų ataskaitose“ turi kasmet pranešti apie produktus ir rezultatus. Komisijai skiriant išmokas valstybėms narėms vykdomas metinis „veiklos rezultatų patvirtinimas“, kuris grindžiamas deklaruotomis išlaidomis, susijusiomis su atitinkamu (gautu) produktu, ir „veiklos rezultatų peržiūra“, pagrįsta rezultatų rodikliais. Komisija taip pat atlieka vertinimus.

BŽŪP finansavimas klimatui ir aplinkai

17 Komisija kasmet teikia ataskaitas apie bendras su klimatu susijusias išlaidas. Vykdam 2023–2027 m. BŽŪP numatyta 40 % išlaidų pagal planus skirti su klimatu susijusiems tikslams⁵. Taikydama BŽŪP SP reglamente nustatytą korekcinį koeficientą, Komisija apskaičiavo, kad 47 % planuose numatytų BŽŪP lėšų yra skirta klimatui, t. y. 123 milijardai eurų 2023–2027 m. laikotarpiu.

18 [Specialiojoje ataskaitoje Nr. 09/2022](#) jau pranešėme, kad Komisija greičiausiai pervertino žemės ūkio politikos įnašus beveik 60 milijardų eurų 2014–2020 m. ir kad, nepaisant tam tikrų patobulinimų, kai kurie naujuoju laikotarpiu taikytini korekciniai koeficientai, kaip nustatyta BŽŪP SP reglamente, tebekelia problemų.

19 ES taip pat užsibrėžė tikslus išlaidoms, kuriomis prisidedama prie biologinės įvairovės nykimo sustabdymo 2024 m. skirti 7,5 %, o 2026 m. ir 2027 m. – po 10 % bendro ES biudžeto⁶. Konkretaus BŽŪP išlaidų biologinei įvairovei tikslo nėra, tačiau Komisija apskaičiavo, kad 2024 m. biologinei įvairovei bus skirta beveik 9 milijardai eurų, t. y. 17 % BŽŪP išlaidų⁷.

⁵ BŽŪP SP reglamento 94 konstatuojamoji dalis.

⁶ [2020 m. gruodžio 16 d. tarpinstitucinis susitarimas](#), 16 straipsnio e punktas.

⁷ Europos Komisija, [2024 m. sąmata](#).

Audito apimtis ir metodas

20 Įvertinome, ar 2023–2027 m. planai yra patikimas pagrindas siekiant politikos tikslo – ekologiškesnės BŽŪP. Nagrinėjome, ar:

- o planuose numatyti didesni užmojai aplinkosaugos ir klimato srityje nei ankstesniu BŽŪP laikotarpiu;
- o planai atitinka žaliajo kurso uždavinius ir tikslus;
- o yra tinkama planų stebėsenos sistema, pagal kurią galima sekti jų aplinkosaugos ir klimato srities pasiekimus.

21 Mūsų auditas apėmė laikotarpį nuo 2018 m. birželio mėn. iki 2024 m. balandžio mėn. **8 diagramoje** parodyta, kaip gavome įrodymų savo pastaboms pagrįsti. Taip pat rėmėmės ankstesniu Audito Rūmų darbu BŽŪP srityje (žr. **III priedą**). Mūsų ataskaitos tikslas – tapti šaltiniu, kuriuo bus remiamasi ateityje keičiant planus arba peržiūrint BŽŪP reglamentus, siekiant geriau apsaugoti klimatą ir aplinką.

8 diagrama. Mūsų audito metodas: atliktas darbas

Komisijos darbo apžvalga, visų pirma jos pradinių gairių valstybėms narėms, atlikto planų projektų vertinimo, pateiktų pastabų, turimos informacijos apie tai, kaip valstybės narės atsižvelgė į pastabas, ir Komisijos ataskaitų apie planus ir BŽŪP, apžvalga.

Išsami **keturių valstybių narių planų apžvalga** (Airija, Ispanija, Prancūzija, Lenkija). Atranka atlikta atsižvelgiant į biudžeto reikšmingumą, nacionaliniu ir regiono lygmeniu administruojamų planų pusiausvyrą ir pagrindinių klimato ir (arba) aplinkosaugos problemų svarbą šiose šalyse. Be to, buvo įvertintos konkrečios temos ES lygmeniu (pavyzdžiui, paramos sąlygos).

Kelių suinteresuotųjų subjektų (žemės ūkio organizacijų, mokslininkų ir nevyriausybinių aplinkosaugos organizacijų) atliktų **vertinimų ir tyrimų apžvalga**.

Pokalbiai su 66 ūkininkais, aplankytais 14-oje valstybių narių pagal Audito Rūmų 2023 m. patikinimo pareiškimo auditą, apie tai, kaip naujoji BŽŪP pakeistų jų praktiką.

Šaltinis: Audito Rūmai.

Pastabos

BŽŪP teisės aktai yra ekologiškesni, tačiau planuose šios galimybės išnaudojamos nepakankamai

22 2023–2027 m. BŽŪP siekiama vykdyti platesnio užmojo veiklą įgyvendinant su aplinka ir klimatu susijusius tikslus nei ankstesnėje BŽŪP⁸. Patikrinome, ar tai atspindėjo ir kaip tai atspindėjo:

- BŽŪP SP reglamente apibrėžtoje žaliojoje struktūroje;
- Komisijos atliktame planų projektų vertinime;
- vėlesnėse derybose su Komisija ir valstybių narių atliktuose planų pakeitimuose;
- patvirtintuose planuose;
- naujausiose ES priemonėse, kurių iki 2024 m. balandžio mėn. imtasi atsižvelgiant į ūkininkų prašymus.

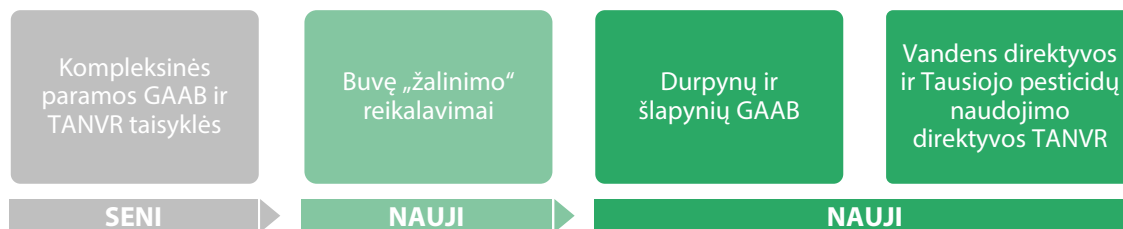
2023–2027 m. BŽŪP strateginių planų reglamento žalioji struktūra suteikia galimybę įgyvendinti didesnius aplinkos ir klimato sričių užmojus.

23 Įvertinome, ar naujoji žalioji architektūra leis įgyvendinti didesnius aplinkos ir klimato sričių užmojus nei ankstesniu laikotarpiu.

24 Paramos sąlygų sistema išplečia ir sustiprina ankstesnės BŽŪP kompleksinės paramos ir žalinimo sistemas. Pagal kompleksinę paramą BŽŪP išmokas gaunantys ūkininkai turėjo laikytis tam tikrų geros agrarinės ir aplinkosaugos būklės (GAAB) standartų ir teisės aktais nustatytų valdymo reikalavimų (TANVR), susijusių su visuomenės, gyvūnų ir augalų sveikata, gyvūnų gerove ir aplinka. Į griežtesnių paramos sąlygų sistemą įtrauktas vienas naujas GAAB ir du nauji TANVR, taip pat atnaujinti keturi ankstesni žalinimo reikalavimai (žr. [9 diagramą](#) ir [I priedą](#)).

⁸ BŽŪP SP [reglamento](#) 123 konstatuojamoji dalis ir 105 straipsnis.

9 diagrama. Naujoji paramos sąlygų sistema

Šaltinis: Audito Rūmai.

25 Remiantis griežtesnių paramos sąlygų sistema, į naują žaliąją struktūrą įtrauktos **ekologinės sistemos** ir dar kartą patvirtintos **kaimo plėtros priemonės**, kartu su reikalavimais skirti mažiausią procentinę lėšų dalį aplinkosaugos ir klimato priemonėms (žr. 12 dalį), kurių laikėsi visos valstybės narės. Ekologinės sistemos, pagal kurias pagal EŽŪGF atlyginama už klimatui, aplinkai ir gyvūnų gerovei naudingą praktiką, yra viena iš pagrindinių 2023–2027 m. BŽŪP naujovių. Palyginti su ankstesniu laikotarpiu, biudžeto asignavimai klimatui ir aplinkai (išskyrus gyvūnų gerovei skirtas intervencines priemones⁹) pagal EŽŪFKP šiek tiek padidėjo (nuo 42,5 % iki 44,5 %).

26 Naujoji žaliaji struktūra reikalauja papildomų ūkininkų pastangų. Pasiūlymo dėl naujo BŽŪP teisės akto poveikio vertinime Komisija [apskaičiavo, kad pagal įvairius scenarijus ūkininkų pajamos mažės nuo 5 % iki 10 %](#) dėl bendro biudžeto mažinimo ir papildomų žaliųjų reikalavimų poveikio. Kitame tyrime¹⁰ buvo nagrinėjamas bendras naujosios žaliosios struktūros poveikis ūkininkų pajamoms. Jame apskaičiuota, kad dėl griežtesnių paramos sąlygų ir ekologinių sistemų ūkininkų pajamos sumažės 2,1 %–3,5 %, palyginti su ankstesne BŽŪP, daugiausia dėl papildomų ūkininkavimo suvaržymų ir didesnių reikalavimų laikymosi išlaidų. Komisija išsamiau neįvertino ūkininkų patiriamų išlaidų ir naujosios žaliosios struktūros teikiamos naudos klimatui ir aplinkai, pavyzdžiui, pagal kiekvieną GAAB standartą ir TANVR. Tokia analizė būtų padėjusi įvertinti šių atskirų 2023–2027 m. BŽŪP komponentų naudos ir sąnaudų pusiausvyrą.

27 Mūsų atliktas vertinimas rodo, kad naujoji žaliaji struktūra leidžia įgyvendinti didesnio masto užmojus. Vis dėlto pasiekimai priklauso nuo to, kaip valstybės narės perkels žaliąją struktūrą į savo planus ir kaip ūkininkai pasinaudos šiomis savanoriškomis sistemomis.

⁹ BŽŪP SP reglamento 70 straipsnis.

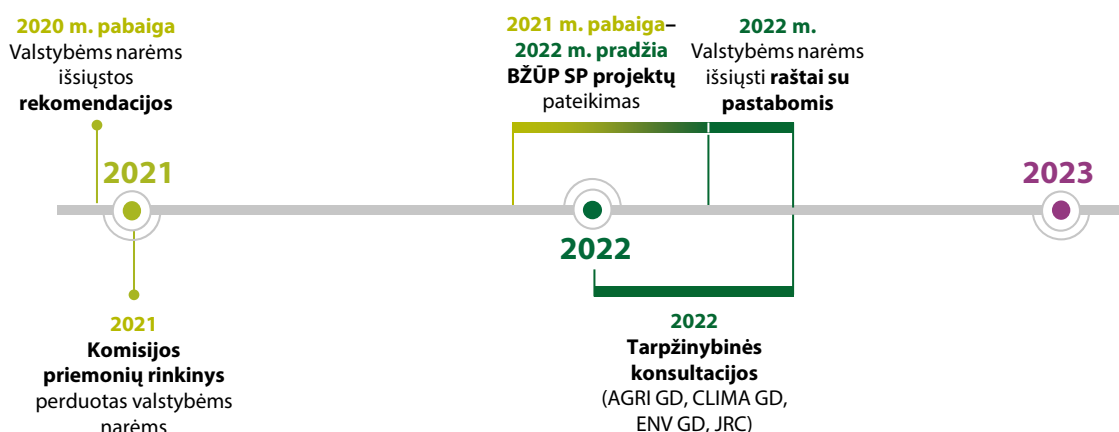
¹⁰ Petsakos A. et al., *Farm-level impacts of the CAP post-2020 reform: A scenario-based analysis*, Applied Economic Perspectives and Policy 45(2), 2023 m., p. 1178.

Komisija nuodugniai peržiūrėjo planų projektus, tačiau nesivadovavo išmatuojamais kriterijais, pagal kuriuos būtų galima įvertinti žaliuosius tikslus

28 Nagrinėjome, kaip Komisija, vertindama planus, siekė užtikrinti platesnio užmojo veiklą, kuriai sąlygas suteikia žaliaji struktūra.

29 Pačiame BŽŪP SP reglamente nenustatyti kriterijai, pagal kuriuos būtų galima vertinti žaliuosius tikslus. Tačiau Komisija parengė išsamų planų vertinimo priemonių rinkinį, kuris nepatenka į reglamento aprėptį ir kuriuo ji 2021 m. informaciniais tikslais pasidalijo su valstybėmis narėmis (žr. [10 diagramą](#)). Komisija pareiškė, kad 2023–2027 m. BŽŪP „dvasia“ turėtų būti tokia, kad užmojo mastas turėtų būti „gerokai padidintas“.

10 diagrama. Planų vertinimo procesas

Šaltinis: Audito Rūmai, remiantis Komisijos dokumentais.

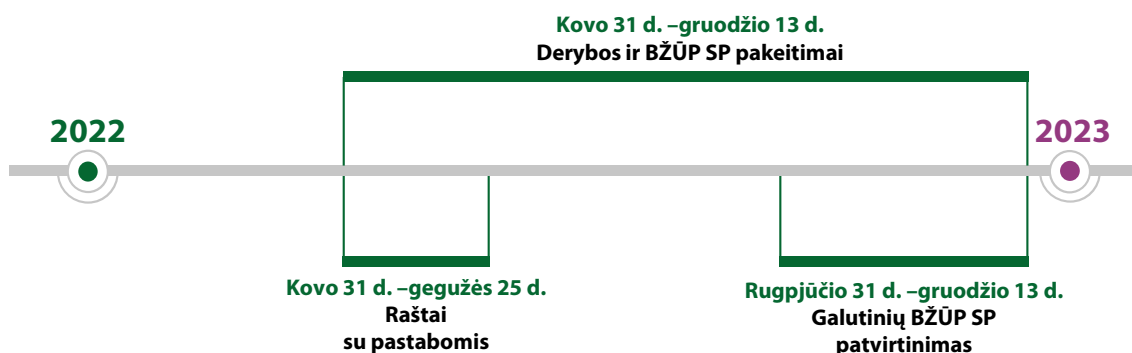
30 Pirmiausia Komisija kiekvienai valstybei narei pateikė rekomendacijas, kuriose nurodė pagrindinius prioritetus, į kuriuos jos turi atsižvelgti. Tada ji atliko 2022 m. valstybių narių pateiktų planų vertinimą. Nustatėme, kad Komisija išsamiai įvertino keturis mūsų peržiūrėtus planus. Tačiau ji galėjo tik iš dalies taikyti savo rekomendacijų rinkinyje nustatytus kriterijus, daugiausia dėl to, kad buvo sunku palyginti skirtingų BŽŪP laikotarpių informaciją. Vietoj to ji peržiūrėjo kiekvieną planų skyrių daugiausia kokybės prasme ir, tvirtindama planus, vadovavosi holistiniu požiūriu. Todėl Komisija negalėjo nustatyti, kiek padidėjo planuose numatytų aplinkos ir klimato sričių užmojai. Pirmą kartą į šią riziką atkreipėme dėmesį [Nuomonėje Nr. 07/2018](#).

31 Peržiūrėjusi planų projektus, Komisija išsiuntė valstybėms narėms raštus su pastabomis, kuriuose išreiškė susirūpinimą, kad 25 iš 28 planų (Belgija pateikė vieną planą Valonijai, kitą – Flandrijai) neatitinka ES aplinkos ir klimato sričių tikslų. Europos Parlamento užsakytas tyrimas taip pat atskleidė, kad planų projektų ekologiškumas yra vidutinis.

Valstybės narės atsakė į visas Komisijos pastabas, nors dažnai nekeisdamos planų.

32 Įvertinome, kaip patvirtinimo proceso metu (žr. **11 diagramą**) keturios mūsų atrinktos valstybės narės atsižvelgė į Komisijos pastabas, siekdamos palaikyti gerokai didesnius žaliuosius tikslus.

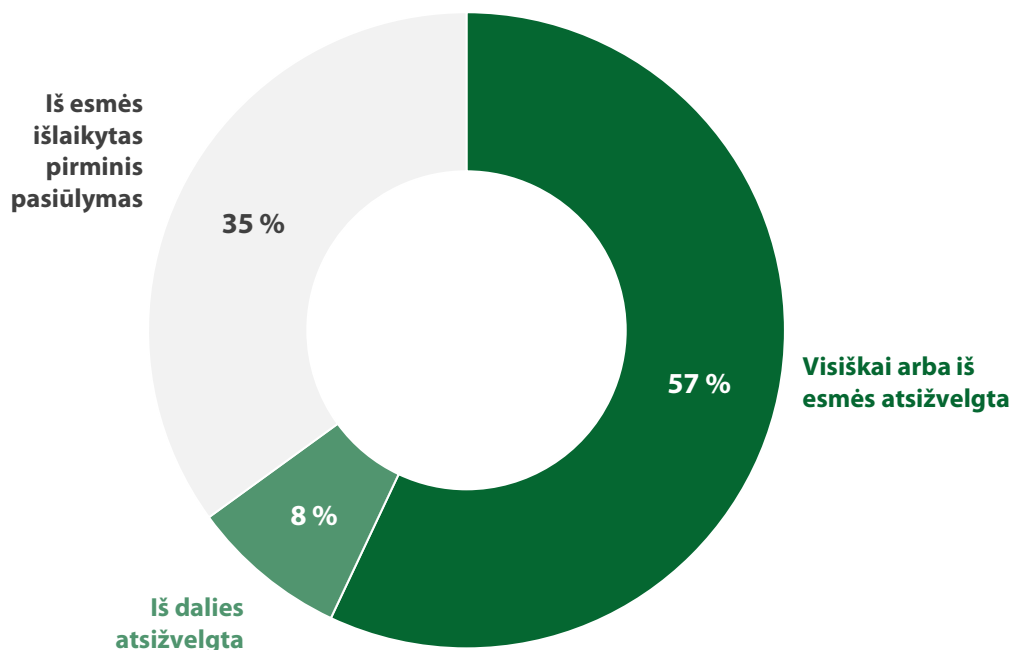
11 diagrama. Planų tvirtinimo procesas

Šaltinis: Audito Rūmai.

33 Valstybės narės atsakė į visas Komisijos pastabas. Jos atliko taisymus, atsakydamos į 79 pastabas dėl BŽŪP SP reglamento nesilaikymo. Kitos Komisijos pastabos (beveik 200) buvo platesnės nei konkretūs teisiniai reikalavimai. Valstybės narės visiškai arba iš esmės atsižvelgė į 57 % šių pastabų ir pakeitė savo planus arba pateikė Komisijos prašomus paaiškinimus. Dėl likusių 43 % jos arba iš dalies atsižvelgė į Komisijos pasiūlymus (8 %), arba paaiškino, kodėl iš esmės laikėsi savo pirminio pasiūlymo (35 %) (žr. **12 diagramą**).

12 diagrama. Valstybių narių atsakymai į Komisijos pasiūlymus dėl didesnių žaliųjų tikslų nei teisiškai reikalaujama

Šaltinis: Audito Rūmai, remiantis Komisijos dokumentais.

34 1 langelyje pateikiami pavyzdžiai, kai valstybės narės:

- visiškai arba iš esmės atsižvelgė į Komisijos pasiūlymus;
- iš dalies atsižvelgė į Komisijos pasiūlymus, todėl ėmėsi ne tokio plataus užmojo veiksmų, kokius rekomendavo Komisija;
- iš esmės išlaikė savo pirminį pasiūlymą, nepaisydamos Komisijos pasiūlymų, pateikdamos savo sprendimų pagrindimą ir (arba) nurodydamos papildomą nacionalinę politiką, už kurią atsakingos tik valstybės narės. Pastaruoju atveju Komisija tokių veiksmų negali kontroliuoti.

1 langelis

Atsakymai į Komisijos pastabas dėl planų

Valstybės narės atsižvelgė į Komisijos pasiūlymus

Prancūzija: Komisija paragino Prancūzijos valdžios institucijas padidinti išmokas už ekologinį ūkininkavimą pagal ekologinę sistemą, kad jis taptų patrauklesnis ir būtų atlyginama už didesnę naudą aplinkai. Prancūzijos valdžios institucijos atitinkamai iš dalies pakeitė ekologinę sistemą.

Ispanija: Komisija paragino Ispanijos valdžios institucijas padidinti ploto, kuriame turėtų būti taikoma metinė sėjomaina pagal ekologines sistemas, dalį. Ispanijos institucijos padidino mažiausią dalį nuo 40 % iki 50 %.

Valstybės narės iš dalies atsižvelgė į Komisijos pasiūlymus

Airija: Komisija atkreipė dėmesį į nedidelę tam tikros praktikos, siūlomos pagal vienintelę Airijos pasiūlytą ekologinę sistemą, aplinkosauginę vertę. Nors Airijos institucijos tam tikrai praktikai taikomus reikalavimus sugriežtino, jos iš esmės išlaikė pirminę ekologinę sistemą, nes savo strategijoje daugiausia dėmesio skyrė kuo didesniai ūkininkų dalyvavimui.

Ispanija: Komisija paragino Ispaniją nuo 5 iki 10 % padidinti mažiausią procentinę vandens sutaupymo dalį, kurią reikia sutaupyti tobulinant esamas ne žemės ūkio drėkinimo sistemas. Galiausiai šis rodiklis plane buvo nustatytas 7 %.

Valstybės narės iš esmės laikėsi pirminio pasiūlymo

Ispanija: Komisija rekomendavo, kad į veiksmus, susijusius su cheminės kenkėjų kontrolės alternatyvomis, būtų įtraukta daugiau regionų. Ispanijos institucijos plano nekeitė, nes manė, kad ekologinis ūkininkavimas, kuris planuojamas visuose regionuose, jau padeda siekti šio tikslo.

Prancūzija: Komisija primygtinai paragino Prancūziją padidinti EŽŪFKP finansavimą aplinkos ir klimato srityje, kad jis viršytų minimalų lygį, kurio reikalaujama pagal BŽŪP SP reglamentą. Buvo padarytas nereikšmingas pakeitimas, nes Prancūzijos institucijos nurodė įvykdžiusios teisinius reikalavimus.

Nuorodos į nacionalinę politiką ne planuose

Airija: Komisija laikėsi nuomonės, kad plane numatytų veiksmų, skirtų kovoti su pieno sektoriaus daromu neigiamu poveikiu aplinkai ir klimatui, gali nepakakti. Airija paminėjo kelias papildomas nacionalines iniciatyvas šiems probleminiams klausimams spręsti, pavyzdžiui, Airijos klimato kaitos veiksmų plane nurodytas iniciatyvas. Komisija tokių veiksmų negali kontroliuoti.

35 Europos Parlamento užsakytoje ataskaitoje, apimančioje visus BŽŪP tikslus, įskaitant klimato ir aplinkos sričių tikslus, taip pat nustatyta, kad „valstybių narių atsakymai į raštus su pastabomis rodo santykinai mažesnį norą įgyvendinti esmines Europos Komisijos pastabas“. Ataskaitoje pažymima, kad valstybės narės nurodė įvairias priežastis, įskaitant padidintą dabartinio BŽŪP laikotarpio subsidiarumą, teisiškai privalomos sistemos apribojimus ir poreikį kuo greičiau patvirtinti planus. Joje taip pat minimas perėjimas nuo BŽŪP intervencinių priemonių, skirtų poreikiams tenkinti, prie politikos priemonių, nesusijusių su BŽŪP, pavyzdžiui, nacionalinės politikos, naudojimo. Komisija patvirtino, kad, atsižvelgus į pastabas, planuose nebuvo padaryta jokių esminių arba struktūrinių pakeitimų. Joje taip pat nurodyta, kad valstybės narės siekia savo tikslų sutelkdamos išteklius ne pagal planus arba vykdydamos nacionalinę politiką ir taikydamos nacionalines priemones¹¹.

Apskritai patvirtinti planai yra ekologiškesni, bet nedaug

36 Naujoji žaliaji struktūra prisideda prie planų ekologiškumo (žr. 27 dalį). Patikrinome, ar juose išnaudojama ši galimybė, ir nustatėme, kad, palyginti su ankstesniu laikotarpiu, jų užmojai, susiję su trimis pagrindiniais „žaliosios struktūros“ elementais, „gerokai“ išaugo.

Griežtesnės paramos sąlygos

37 Keturios mūsų apklaustos valstybės narės buvo nustačiusios griežtesnius GAAB ir TANVR taisyklių reikalavimus nei tie, kurie buvo taikomi pagal ankstesnės BŽŪP kompleksinę paramą (žr. 9 diagramą). 2 langelyje pateikiama keletas pavyzdžių. **II priede** lyginami du BŽŪP laikotarpiai.

¹¹ Žemės ūkio ir kaimo plėtros komitetas, Europos Parlamento *Multimedia Centre* (europa.eu), 2023 06 29, nuo 9'25".

2 langelis

Planuose nustatytų griežtesnių reikalavimų pavyzdžiai

Ispanijoje ir Prancūzijoje šalia vandens telkinių esančios apsauginės juostos dabar turi būti apželdintos žole. Tai padeda sulaikyti vandenį ir apsaugoti dirvožemį nuo pesticidų prasisunkimo.

Airijoje, Ispanijoje ir Lenkijoje padidintas apsauginių juostų plotis.

Keturiuose tikrintose valstybėse narėse buvo išplėstas plotas, kuriam taikomi dirvožemio erozijos mažinimo reikalavimai.

38 Naujas GAAB standartas ir keturi atnaujinti žalinimo reikalavimai (žr. **24** dalį) gali lemti teigiamus pokyčius, pavyzdžiui, privaloma sėjomaina, tačiau galima nauda aplinkai ir klimatui 27 valstybių narių planuose nebuvo visiškai išnaudota dėl dviejų priežasčių.

39 Pirma, valstybės narės pasinaudojo BŽŪP SP reglamento nuostatomis, kad sumažintų kai kurių reikalavimų taikymą arba atidėtų jų taikymą. Pavyzdžiui, visos valstybės narės kai kuriems paramos gavėjams netaikė sėjomainos reikalavimo (7 GAAB), o 24 valstybės narės kai kuriems paramos gavėjams netaikė minimalios negamybinių plotų arba objektų dalies (8 GAAB). 16 valstybių narių atidėjo reikalavimą apsaugoti durpynus ir šlapynes (2 GAAB) iki 2024 m. arba 2025 m., nes plotai nebuvo visiškai nustatyti. Tarp jų yra Airija ir Lenkija, kurios dėl durpynų žemės ūkio veiklos išmeta daug ŠESD¹².

40 Antra, valstybės narės gali lanksčiai apibrėžti GAAB standartus. Jos ne visada tai darė siekdamos kuo labiau išnaudoti savo aplinkos ir klimato potencialą (žr. pavyzdžius **3 langelyje**). Abiem atvejais valstybės narės nurodė tokias aplinkybes kaip būtinybė išsaugoti tam tikrų valdų pelningumą ir alternatyvių kultūrinių augalų rinkos trūkumas.

¹² Greifswald Mire Centre, *Briefing paper on the role of peatlands in the new European Common Agricultural Policy (CAP)*, 2019 m. lapkritis.

3 langelis

Valstybės narės ne iki galo išnaudoja kai kurias GAAB galimybes

BŽŪP SP reglamento 7 GAAB nustatyta vykdyti metinę sėjomainą, t. y. praktiką, kuri yra naudinga dirvožemio kokybei. Savo planuose dauguma valstybių narių (įskaitant keturias, kurias atrinkome savo auditui) nustatė reikalavimą, kad paramos gavėjai pakeistų pagrindinį pasėlį tik po trejų metų arba kasmet pakeistų pagrindinį pasėlį tik dalyje savo žemės ūkio paskirties žemės.

Dvidešimt dvi valstybės narės, įskaitant Airiją ir Lenkiją, savo planuose nustatė, kad daugiamečių žolynų ir visos žemės ūkio paskirties žemės santykio turėtų būti laikomasi nacionaliniu lygmeniu (1 GAAB). Manoma, kad būtų geriau jį nustatyti regiono lygmeniu (kaip Ispanijoje ir Prancūzijoje) arba ūkio lygmeniu, nes tai riboja žemės naudojimo pokyčius¹³.

Ekologinės sistemos

41 Peržiūrėję keturis atrinktus planus, nustatėme, kad Airijoje ir Prancūzijoje ekologinės sistemos dažniausiai yra esamos ekologinio ūkininkavimo praktikos tąsa. Ispanijoje ir Lenkijoje radome pavyzdžių, kai buvo galimybių išplėtoti žaliąją praktiką, tačiau nebuvo duomenų, leidžiančių įvertinti bendrą ekologinių sistemų nulemtą pokytį (žr. **4 langelį**).

¹³ Europos Komisija, *Impact of the CAP on biodiversity, soil and water (natural resources)* SWD(2021) 425 final, 2021 m. gruodis, p. 34; Ekologinės pertvarkos ir demografinio iššūkio ministerija, *2022 m. gruodžio 7 d. sprendimas*, p. 188171; Europos Komisija, *Mapping and analysis of the CAP Strategic Plans: Assessment of joint efforts for 2023-2027*, 2023 m. lapkritis, p. 538.

4 langelis

Skirtingas ekologinių sistemų pokyčių potencialas

Žaliosios praktikos plėtojimo pavyzdys

- Pagal kelias Ispanijos ekologines sistemas tam tikros rūšies žemės ūkio paskirties žemei, pavyzdžiui, alyvmedžių giraites, vynuogynus ir sodus, galima padengti augmenija arba genėjimo atliekomis, taip gerinant dirvožemį ir mažinant eroziją. Šios ekologinės sistemos leido išplėsti šios praktikos apimamą plotą nuo 1,3 milijono hektarų iki 2,4 milijono hektarų.

Dabartinės ūkininkavimo praktikos tąsa

- Neseniai atliktas tyrimas¹⁴ atskleidė, kad beveik visiems Prancūzijos ūkininkams (99,9 %) nereikia keisti praktikos, kad gautų išmokas.
- Airijoje naujoji paramos norma yra viena fiksuota norma, skiriama ūkininkams, kurie įgyvendina dviejų rūšių standartinę praktiką arba vieną patobulintą praktiką, pasirinktą iš aštuonių rūšių praktikos sąrašo. Airijos valdžios institucijos mums paaiškino, kad 91 % ūkininkų prieš prasidedant naujam BŽŪP laikotarpiui jau laikėsi griežtesnės pasirinkimo galimybės.
- Tai patvirtino vietoje gauti Prancūzijos ir Airijos ūkininkų atsiliepimai. 12 ūkininkų, kuriuos apėmė ir kurie pateikė paraišką dėl ekologinių sistemų, mus informavo, kad šios sistemos yra jų jau taikomos praktikos tąsa.

42 Ekologinės sistemos yra savanoriškos, o jų poveikis priklausys nuo to, ar ūkininkai jas taikys. Gali būti sunku užtikrinti plataus masto taikymą ir platesnio užmojo veiklą. Pavyzdžiui, Vokietijoje šios sistemos itin mažai taikomos. Mūsų skaičiavimais, tik 66 % planuoto ploto buvo naudojama. 2023 m. lapkričio 30 d. valdžios institucijos iš dalies pakeitė planą, sušvelnindamos kai kuriuos aplinkosaugos reikalavimus ir padidindamos išmokų normą, kad pritrauktų daugiau naudotojų.

¹⁴ Lassalas M. et al., *The declination of the new Common Agricultural Policy in France will not be environmentally ambitious*. Indėlis į XVII EAAE kongresą Reno mieste (Prancūzija), 2023 m. rugpjūčio 29 d.–rugsėjo 1 d.

EŽŪFKP indėlis į aplinkos ir klimato sritis

43 Keturiuose peržiūrėtuose planuose išnagrinėjome pagrindinių EŽŪFKP intervencinių priemonių rengimą: „valdymo įsipareigojimai aplinkos ir klimato srityse ir kiti valdymo įsipareigojimai“, „parama vietovėms, kuriose esama gamtinių kliūčių“ ir „parama vietovėms, kuriose esama specifinių sąlygų“, kad įvertintume jų galimybes teikti naudą aplinkai ir klimatui. Šioms intervencinėms priemonėms skiriama daugiau kaip 80 % EŽŪFKP biudžeto, planuose skirto klimatui ir aplinkai. Likusius 20 % sudaro investicinės priemonės, kuriomis galima prisidėti prie klimato ir aplinkosaugos, tačiau jų apibrėžtis dažnai yra labai plati, todėl sunku įvertinti šį indėlį ir palyginti laikotarpius.

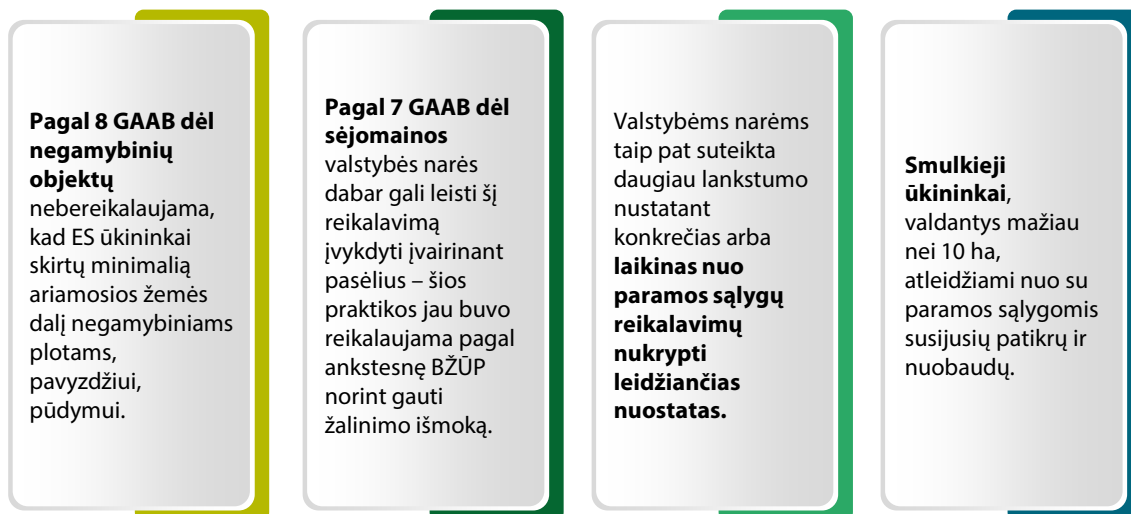
44 Mūsų analizė rodo, kad padidėjo remiamas ekologinio ūkininkavimo plotas ir įtraukta keletas naujų teigiamų žaliųjų EŽŪFKP intervencinių priemonių, pavyzdžiui, intervencinė priemonė, pagal kurią atlyginama už buveinių būklę (grindžiama rezultatais) Airijoje, ir nauja intervencinė priemonė, skirta biologinei įvairovei ariamojoje žemėje didinti Lenkijoje. Vis dėlto daugelis EŽŪFKP intervencinių priemonių yra panašios į ankstesnio laikotarpio intervencines priemones.

45 Veiklos rezultatų rodikliai labai pasikeitė tarp dviejų BŽŪP laikotarpių iš dalies dėl naujos žaliosios BŽŪP struktūros. Taigi, norint prasmingai palyginti kaimo plėtros intervencinių priemonių laikotarpius su žaliaisiais tikslais, tokių rodiklių neįmanoma panaudoti.

Atsižvelgdama į ūkininkų prašymus, ES sumažino paramos sąlygų reikalavimus

46 Pirmąjį 2024 m. ketvirtį ūkininkai visoje ES surengė demonstracijas, protestuodami prieš įvairiausių sprendimus, įskaitant ir susijusius su 2023–2027 m. BŽŪP. Reaguodama į ūkininkų prašymus, Komisija pateikė pasiūlymą dėl ES reglamento, kuriuo sušvelninami kai kurių paramos sąlygų reikalavimai. Europos Parlamentas ir Taryba jį priėmė 2024 m. gegužės mėn. (žr. [13 diagramą](#)).

13 diagrama. Priemonės, kuriomis švelninamos paramos sąlygos 2024 m.

Šaltinis: Audito Rūmai, remiantis Reglamentu (ES) 2024/1468.

47 Nors dėl šių pakeitimų ūkininkams lengviau įvykdyti paramos sąlygų reikalavimus, jais taip pat suteikiama mažiau naudos aplinkai ir klimatui. Pavyzdžiui, sėjomaina (7 GAAB) turėjo suteikti papildomos naudos dirvožemio kokybei, tačiau dabar ji nėra privaloma. 8 GAAB buvo skirtas biologinei įvairovei gerinti, reikalaujant numatyti minimalią dalį žemės negamybiniais elementais, tačiau to neberekalaujama. Vietoj to valstybės narės turi teikti paramą negamybiniais plotams ir naujiems kraštovaizdžio objektams, taikydamos ekologines sistemas. Tačiau jie yra savanoriški ūkininkams, todėl tikėtina, kad bus pakenkta kitoms žaliosioms priemonėms ir nebus reikalaujama numatyti minimalią negamybinę ploto dalį.

Planai nėra tinkamai suderinti su žaliojo kurso uždaviniais ir tikslais

48 Europos žaliajame kurse 2023–2027 m. BŽŪP įvardijama kaip pagrindinė priemonė, kuria remiamos pastangos kovoti su klimato kaita, saugoti aplinką ir išsaugoti biologinę įvairovę. Patikrinome, ar:

- BŽŪP teisės aktuose atsižvelgta į žaliojo kurso tikslus (žr. **06** ir **07** dalis);
- Komisijos atliktu planų vertinimu užtikrintas suderinimas su žaliojo kurso tikslais;
- planais reikšmingai prisidedama prie žaliojo kurso tikslų įgyvendinimo;
- į planus įtraukta pagrindinė žemės ūkio praktika, naudinga platesniems žaliojo kurso tikslams pasiekti.

Europos žaliojo kurso tikslai nebuvo įtraukti į BŽŪP teisės aktus.

49 Penki žemės ūkiui svarbūs žaliojo kurso tikslai yra susiję su klimatu ir aplinka, kaip parodyta **4 diagramoje**. Įvertinome, kaip šie tikslai buvo įtraukti į BŽŪP teisės aktus.

50 BŽŪP teisės aktai buvo parengti rengiant žaliąjį kursą (žr. **5 diagramą**). BŽŪP teisės aktus Komisija pasiūlė 2018 m. birželio mėn., o priėmė 2021 m. gruodžio mėn. **Komunikatas dėl žaliojo kurso** paskelbtas 2019 m. gruodžio mėn. 2020 m. gegužės mėn. strategijoje „Nuo ūkio iki stalo“ ir ES biologinės įvairovės strategijoje apibrėžti keturi neprivalomi žaliojo kurso kiekybiniai aplinkosaugos tikslai. 2021 m. liepos mėn. įsigaliojo **Europos klimato teisės aktas**, kuriuo nustatytas privalomas žaliojo kurso tikslas – iki 2030 m. sumažinti išmetamą ŠESD kiekį 55 %, palyginti su 1990 m.

51 BŽŪP SP reglamente minima, kad planais turėtų būti prisidedama siekiant žaliojo kurso tikslų¹⁵, tačiau konkrečių reikalavimų šiuo tikslu nenustatoma. Kaip pažymėta keliuose tyrimuose¹⁶, naujuose BŽŪP teisės aktuose neatspindėta žaliojo kurso tikslų svarba.

Nesant kiekybinių įverčių, Komisija negalėjo įvertinti planų indėlio siekiant Europos žaliojo kurso tikslų

52 Išnagrinėjome, kaip Komisija įvertino, ar planai suderinti su 2030 m. žaliojo kurso tikslais nuoseklumo požiūriu.

53 Reglamente nereikalaujama, kad valstybės narės į savo planus įtrauktų siektinas reikšmes ar numatomą BŽŪP indėlį į žaliąjį kursą, to neprašė ir Komisija. Tačiau ekologinio ūkininkavimo atveju teisės aktuose reikalaujama, kad valstybės narės naudotų rezultatų rodiklį, pagal kurį būtų galima įvertinti planų indėlį į žaliojo kurso tikslą. Išskyrus ekologinį ūkininkavimą ir kelias išimtis (žr. **5 langelį**, kuriame pateiktas pavyzdys), valstybės narės nepateikė įverčio, kaip patys planai prisidėtų prie žaliojo kurso tikslų įgyvendinimo (žr. **IV priedą**). Keturios į mūsų imtį įtrauktos valstybės narės nurodė tokias problemas, kaip bendrų apibrėžčių ir metodų tokiems įverčiams atlikti trūkumas.

¹⁵ BŽŪP SP reglamento 122 ir 123 konstatuojamosios dalys, 109 straipsnio 2 dalies a punkto v papunktis.

¹⁶ Cuadros-Casanova I. *et al.*, *Opportunities and challenges for Common Agricultural Policy reform to support the European Green Deal*, 2023 m. sausis; Guyomard H. *et al.*, *Žemės ūkio ir kaimo plėtros komiteto prašymu atliktas tyrimas The Green Deal and the CAP: policy implications to adapt farming practices and to preserve the EU's natural resources*. Europos Parlamentas, 2020 m.

5 langelis

Planų indėlis siekiant žaliojo kurso tikslo

Prancūzijos plane teigiama, kad, remiantis CITEPA mokslinių tyrimų asociacijos skaičiavimais, plano priemonės leistų 2030 m. žemės ūkyje išmetamą ŠESD kiekį sumažinti 9–11 %, palyginti su 2015 m. Tai būtų daroma:

- 10–12 % sumažinus išmetamą azoto suboksido kiekį;
- 9–12 % sumažinus išmetamą metano kiekį.

54 Komisija paprašė valstybių narių į savo planus įtraukti „aiškias nacionalines vertes“, susijusias su žaliojo kurso tikslais aplinkosaugos srityje, kurios turėjo apimti visų valstybių narių veiksmus, ne tik BŽŪP. Parlamento užsakymu atliktame tyrime¹⁷ taip pat pabrėžta, kad, nepaisant Komisijos prašymų, valstybės narės savo planuose dažniausiai nepateikė nacionalinių verčių, išskyrus ekologinio ūkininkavimo atveju (žr. [IV priedą](#)).

55 Valstybės narės pateikė kokybinius paaiškinimus apie tai, kaip jų planai buvo suderinti su žaliojo kurso tikslais, tačiau jie buvo nevienodai išsamūs. Komisija taip pat nusprendė, kad keturi rezultatų rodikliai yra susiję su žaliojo kurso aplinkos tikslais¹⁸ (žr. [V priedą](#)).

56 Išnagrinėjus Komisijos atliktą planų suderinimo su 2030 m. žaliojo kurso tikslais įvertinimą, paaiškėjo, kad Komisija negali įvertinti jų indėlio, išskyrus ekologinio ūkininkavimo atveju, todėl negali patikrinti, ar jie atitinka tikslus.

Žaliojo kurso tikslų pasiekimas labai priklauso nuo veiksmų, planuojamų ne pagal BŽŪP.

57 Siekdami įvertinti planų indėlį į žaliojo kurso tikslus, išnagrinėjome 2023–2027 m. susijusiems BŽŪP rezultatų rodikliams nustatytas siektinas reikšmes (žr. [1 lentelę](#)) ir paramos sąlygų reikalavimus. Šiuos rezultatų rodiklius Komisija laikė susijusius su žaliojo kurso tikslais (žr. [55](#) dalį), greta dviejų papildomų rezultatų rodiklių, kurie, mūsų nuomone, gali būti visiškai susiję su išmetamo ŠESD kiekio mažinimu.

¹⁷ Münch A. *et al.*, 2023 m., p. 65.

¹⁸ Europos Komisija, *Analysis of links between CAP Reform and Green Deal*, 2020 m. gegužė.

1 lentelė. Žaliojo kurso tikslų rezultatų rodikliai pasirinktose valstybėse narėse

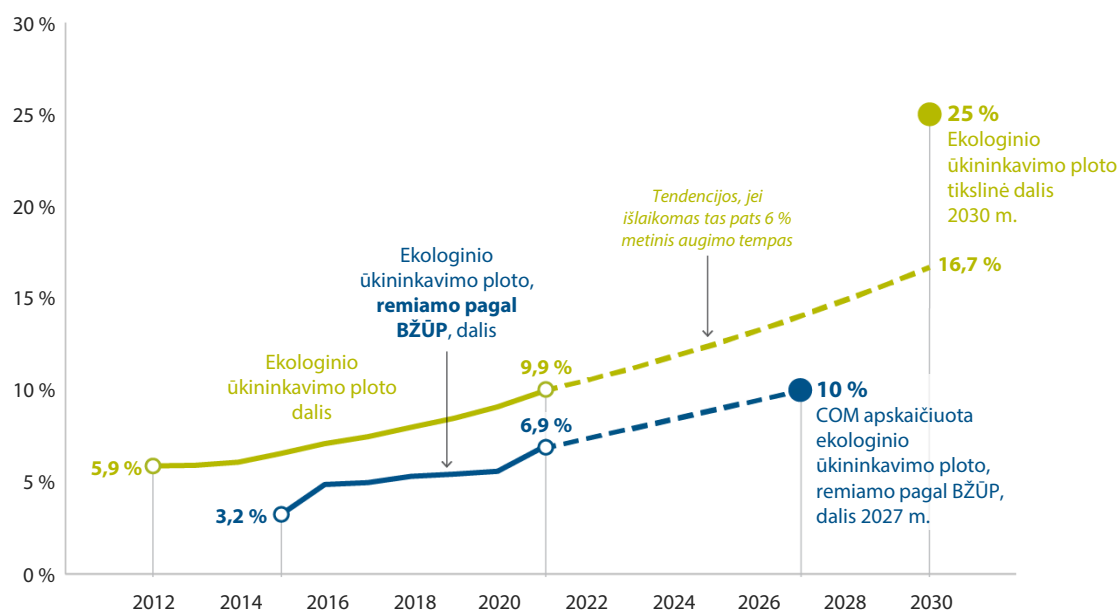
2023–2027 m. BŽŪP laikotarpio tikslai	R.29 – Ekologinio žemės ūkio plėtra (visos žemės ūkio paskirties žemės %)	R.22 – Darnus maisto medžiagų valdymas (visos žemės ūkio paskirties žemės %)	R.24 – Tausus pesticidų naudojimas ir naudojamo jų kiekio mažinimas (visos žemės ūkio paskirties žemės %)	R.34 – Kraštovaizdžio elementų išsaugojimas (visos žemės ūkio paskirties žemės %)	R.13 – Išmetamųjų teršalų kiekio mažinimas gyvulininkystės sektoriuje (visų sutartinių ūkinių gyvūnų %)	R.14 – Anglies dioksido saugojimas dirvožemyje ir biomasėje (visos žemės ūkio paskirties žemės %)
Airija	7,5 %	42,4 %	7,5 %	4,7 %	–	8,9 %
Ispanija	5,1 %	5,6 %	4,6 %	0,3 %	0,1 %	32,1 %
Prancūzija	11,7 %	1,1 %	61,1 %	0,3 %	–	26,2 %
Lenkija	4,5 %	27,0 %	9,4 %	0,2 %	–	38,0 %
ES suvestinis rodiklis	10 %	15,2 %	26,8 %	1,8 %	2,4 %	35,1 %

Pastaba. Nurodyti tikslai nustatyti pagal pirmuosius patvirtintus planus ir priklauso nuo kiekvienos valstybės narės pasirinktų priemonių. Šie tikslai rodo, kad 2023–2027 m. BŽŪP laikotarpiu numatomos didžiausios tarpinės reikšmės.

Šaltinis: BŽŪP strateginiai planai.

58 Kalbant apie ekologinį ūkininkavimą, Komisija pasinaudojo planuose numatytais siektinomis rezultatų rodiklio **R.29** reikšmėmis ir apskaičiavo, kad iki 2027 m. 10 % visos ES žemės ūkio paskirties žemės plotų bus ekologiškai ūkininkaujama naudojant BŽŪP paramą. Nepaisant planų gerokai padidinti pagal 2023–2027 m. BŽŪP remiamus plotus, atrodo, kad žaliojo kurso tikslą – iki 2030 m. pasiekti, kad 25 % žemės ploto būtų ekologiškai ūkininkaujama – pasiekti labai sunku (žr. **14 diagramą**). Mūsų neseniai parengtoje **Specialiojoje ataskaitoje 19/2024** dėl ES ekologinio ūkininkavimo nustatyta, kad norint pasiekti šį tikslą ekologinio ūkininkavimo praktiką reikėtų taikyti dvigubai sparčiau. **EAA** pažymi, kad „labai mažai tikėtina“, jog iki 2030 m. pavyks pasiekti 25 % tikslą.

14 diagrama. ES žemės ūkio paskirties žemės ploto, kuriame ekologiškai ūkininkaujama, dalis 2012–2021 m. ir tikslai (iki 2027 m. ir 2030 m.)

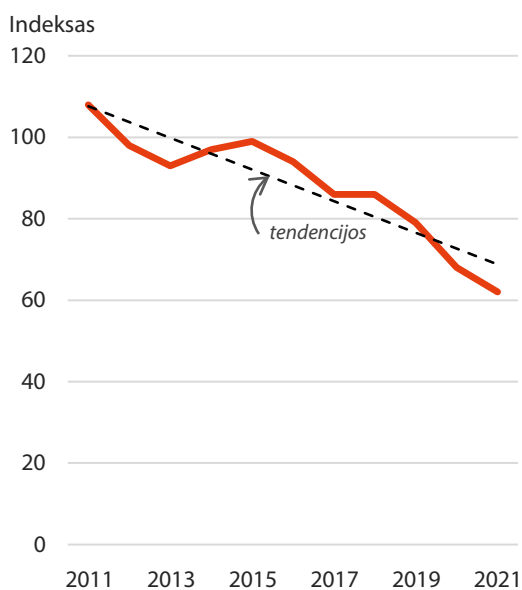
Šaltinis: Audito Rūmai, remiantis Komisijos duomenimis, Eurostato duomenimis ir planais.

59 Pagal planus iki 2027 m. 15,2 % ES žemės ūkio paskirties žemės ploto turėtų būti darniai valdomos maisto medžiagos (**R.22** rezultatų rodiklis). Tai susiję su žaliojo kurso tikslu iki 2030 m. 50 % sumažinti maisto medžiagų praradimą. Paramos sąlygos, visų pirma TANVR, kuriais užtikrinamas Nitratų direktyvos įgyvendinimas, taip pat yra svarbios siekiant žaliojo kurso tikslo, tačiau neseniai [Specialiojoje ataskaitoje 19/2023](#) padarėme išvadą, kad 2023–2027 m. BŽŪP paramos sąlygų taisyklių dėl dirvožemio apsaugos pakeitimų skaičius nėra pakankamas. [Neseniai atliktame EAA tyrime](#) teigiama, kad nuo 2000 m. padaryta nedidelė pažanga, susijusi su azoto koncentracija požeminiame vandenyje, ir kad „tebėra mažai tikėtina, bet abejotina, ar iki 2030 m. maisto medžiagų praradimas į požeminį vandenį visoje ES sumažės 50 %“.

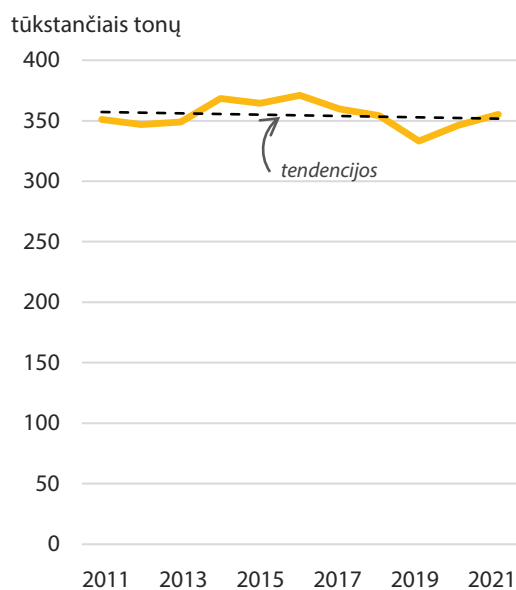
60 Paramos sąlygos, ypač augalų apsaugos produktų naudojimo ir privalomos sėjomainos TANVR, yra svarbios siekiant žaliajo kurso tikslo iki 2030 m. 50 % sumažinti bendrą pesticidų naudojimo keliamą riziką ir naudojamą jų kiekį. Valstybės narės taip pat ketina 26,8 % ES žemės ūkio paskirties žemės ploto skirti tausiam pesticidų naudojimui ir naudojamų jų kiekio mažinimui (**R.24** rezultaty rodiklis). Komisija pranešė, kad, atlikusi atrankinę planų patikrą, nenustatė jokių ekologinių sistemų, kurių įgyvendinimui būtų teikiama pirmenybė tose vietovėse, kuriose pesticidų naudojimas ir rizika yra dideli¹⁹. Be to, nors Eurostato stebimas „ES suderintas rizikos rodiklis“ rodo nuolatinę pažangą (žr. **15 diagramą**), anksčiau savo **Specialiojoje ataskaitoje 05/2020** pranešėme, kad metodikoje pervertinamas pesticidų naudojimo rizikos mažinimas. Iš tikrųjų pesticidų pardavimas (tonomis) nuo 2011 m. išliko palyginti pastovus (žr. **15 diagramą**). Pranešimas, kad pasiūlymas dėl **Reglamento dėl tausiojo pesticidų naudojimo** bus atšauktas (žr. **07** dalį), yra dar vienas iššūkis siekiant žaliajo kurso tikslo.

15 diagrama. Pesticidų naudojimas ir rizikos rodiklis bei pesticidų pardavimas ES 27 (2011–2021 m.)

1 ES suderintas rizikos rodiklis (HRI 1)

Pesticidų pardavimas

Šaltinis: Europos Komisija, remiantis Eurostato duomenimis, ir [Eurostato duomenys](#).

¹⁹ Europos Komisija, *Mapping and analysis of the CAP Strategic Plans: Assessment of joint efforts for 2023-2027*, 2023 m. lapkritis, p. 561.

61 Žaliojo kurso tikslo 10 % ploto skirti didelės įvairovės kraštovaizdžio elementams (įskaitant tam tikrą pūdymui paliktą žemę) pasiekimas iš esmės priklausys nuo to, ar pavyks gerokai viršyti minimalų plotą (4 %), kurio reikalaujama pagal 8 GAAB, kurio atžvilgiu įsipareigojimai mažinami (žr. 46 dalį). Planuose numatytais ekologinėmis sistemomis ir kaimo plėtros priemonėmis siekiama išsaugoti kraštovaizdžio elementus 1,8 % ES žemės ūkio naudmenų (R.34 rezultatų rodiklis). Raštuose su pastabomis Ispanijai, Prancūzijai ir Lenkijai Komisija pažymėjo, kad jų šio rodiklio siektinos reikšmės yra per mažos. Nepaisant to, galutiniuose planuose jos yra dar mažesnės dėl tokių veiksnių kaip pradinis perversinimas. Komisija pripažįsta, kad kai kuriais atvejais planuose nustatytos siektinos reikšmės yra ribotos²⁰, kai kalbama apie biologinės įvairovės apsaugą, ir pripažįsta, kad „pastangoms reikia skirti daugiau dėmesio“²¹ siekiant didinti didelės įvairovės kraštovaizdžio elementų kiekį.

62 Kalbant apie klimato kaitos švelninimą, planuose numatytos priemonės, skirtos kovai su išmetamomis ŠESD, t. y. išmetamųjų teršalų kiekio mažinimas jų susidarymo vietoje (**R.13**) ir anglies dioksido absorbentų didinimas (**R.14**). ES bendra **R.13** siektina reikšmė rodo, kad gyvulininkystės sektoriaus išmetamųjų teršalų kiekio mažinimo priemonės turėtų būti taikomos tik 2,4 % ES gyvulininkystės sektoriaus, kuriam tenka 58 % žemės ūkio sektoriuje išmetamųjų teršalų. Valstybės narės nurodė tokias priežastis, kaip sunkumai rengiant intervencines priemones, susijusias su gyvulių skaičiumi, arba apskaičiuojant pasiekimus ir pranešant apie juos. EAA teigimu, „[a]tšizvelgiant į nedidelę pastarųjų metų pažangą, žemės ūkio sektoriuje reikia didelių papildomų pastangų“.

63 Kalbant apie anglies dioksido saugojimą, ES bendra **R.14** siektina reikšmė yra 35 % (turimos žemės, kurioje bus įgyvendinami veiksmai, procentinė dalis). Kalbant apie pasirinktas valstybes nares, Komisija įvertino, kad Airijos siektina reikšmė (8,9 %) yra maža, tačiau Airija jos nepakeitė. Leidus atidėti įgyvendinimą, nauji paramos sąlygų reikalavimai, visų pirma susiję su 2 GAAB dėl durpynų apsaugos, (žr. 39 dalį) taip pat prisidės prie anglies dioksido saugojimo priemonių. EAA teigia, kad „2023 m. kovo mėn. valstybių narių pateiktose ŠESD prognozėse numatoma, kad anglies dioksido absorbentas toliau didės, tačiau ne taip sparčiai, kad iki 2030 m. būtų galima pasiekti tikslinį lygį“.

²⁰ Europos Komisija, *Assessment of joint efforts for 2023-2027*, 2023 m. lapkritis, p. 5.

²¹ Europos Komisija, *Komisijos ataskaita Europos Parlamentui ir Tarybai „2023–2027 m. laikotarpio BŽŪP strateginių planų santrauka: bendros pastangos ir kolektyvinis užmojis“*, 2023 m., p. 8.

64 2023 m. ataskaitoje „Bendros pastangos“ Komisija teigia, kad ekologinio ūkininkavimo srityje planais iš esmės prisidedama prie žaliajo kurso tikslų, o prie kitų tikslų planais „bus galima“ prisidėti²². Tyrimai²³ parodė, kad tai, kaip šiuo metu BŽŪP yra parengta, gali nepakakti tikslams pasiekti, ir tai patvirtina mūsų atlikta planų analizė. Mūsų bendru vertinimu, nors planais šiek tiek prisidedama prie žaliajo kurso tikslų, jų pasiekimas daugiausia priklauso nuo veiksmų, nesusijusių su BŽŪP.

Keturiuose atrinktuose planuose į tam tikrą pagrindinę žemės ūkio praktiką, skirtą žaliajo kurso tikslams pasiekti, buvo nepakankamai atsižvelgta

65 Nors planuose išdėstytas 2023–2027 m. laikotarpio politikos formavimas, su žemės ūkiu susiję klimato ir aplinkos iššūkiai yra ilgalaikiai. Žaliajame kurse teigiama, kad pagal planus „turėtų būti taikoma tvari praktika“. Komisija ir ekspertai nustatė įvairių rūšių pagrindinę praktiką, o daugelį jų Komisija buvo nurodžiusi planų rengimo etape. Ištyrėme, ar pagal keturis mūsų imtyje esančius planus tokia praktika yra skatinama.

66 Nustatėme, kad į planus įtraukta tam tikra pagrindinė praktika, pavyzdžiui, susijusi su ekstensyviuoju ganymu, mėšlo tvarkymu, tiksliuoju ūkininkavimu, antsėliais, mažesniu žemės dirbimu ir biologinės įvairovės išsaugojimo veiksmais. Nepaisant to, į tam tikrą pagrindinę praktiką keturiuose mūsų peržiūretuose planuose beveik neatsižvelgta, kaip parodyta toliau.

67 Dėl žarnyno fermentacijos išsiskiriantis metanas sudaro beveik pusę viso žemės ūkyje išmetamo ŠESD kiekio²⁴. Tačiau keturiuose planuose šiai sričiai skirta labai nedaug intervencinių priemonių (žr. 62 dalį). Durpynų atkūrimas taip pat pripažįstamas kaip veiksmingas būdas mažinti išmetamą ŠESD kiekį, kaip pranešėme savo [Specialiojoje ataskaitoje 16/2021](#). Airijoje ir Lenkijoje yra dideli durpynų plotai, tačiau beveik jokių atkūrimo veiksmų šiuose planuose nenumatyta.

²² Europos Komisija, [Komisijos ataskaita Europos Parlamentui ir Tarybai „2023–2027 m. laikotarpio BŽŪP strateginių planų santrauka: bendros pastangos ir kolektyvinis užmojis“](#), 2023 m. lapkričio mėn., p. 6-9.

²³ EBPO, [Policies for the Future of Farming and Food in the European Union, OECD Agriculture and Food Policy Reviews](#), 2023 m. spalio, p. 11; Pe'er et al., [How can the European Common Agricultural Policy help halt biodiversity loss? Recommendations by over 300 experts](#), 2022 m. birželis; Cuadros-Casanova I et al., [Opportunities and challenges for Common Agricultural Policy reform to support the European Green Deal](#), 2023 m. sausis.

²⁴ Europos aplinkos agentūra, 2023 m. spalio.

68 2020 m. JRC tyrime nurodomos kitos priemonės, skirtos kovoti su klimato kaita, pavyzdžiui, anaerobinių pūdytuvų naudojimas biodujoms iš mėšlo gaminti arba nitrifikacijos inhibitoriai, kurie mažina išmetamą šiltnamio efektą sukeliančių dujų kiekį ir į aplinką patenkančių nitratų kiekį. Dvi iš keturių mūsų imtyje esančių valstybių narių į savo planus įtraukė aiškius veiksmus (Lenkija) arba galimus pasirinkimus (Ispanija) dėl anaerobinių pūdytuvų. Nė viename iš planų aiškiai neminimos nitrifikacijos inhibitorių priemonės.

69 ES prisitaikymo prie klimato kaitos strategijoje pažymima, kad „ekstremalūs klimato ir meteorologiniai reiškiniai dažnėja ir intensyvėja“, o perėjimas prie kultūrų, geriau prisitaikiusių prie sausrų, naudojimo yra viena iš svarbiausių praktikų. Ispanija yra suplanavusi vieną intervencinę priemonę, kuri apima sausras atsparias kultūras, tačiau tik kaip vieną iš galimybių, o likusiuose trijuose mūsų imties planuose neradome priemonių, skirtų šiai praktikai paremti. Kai kuriais atvejais planai grindžiami investicijomis į drėkinimo infrastruktūrą, kurios veiksmingumas mažinant bendrą vandens suvartojimą yra neaiškus²⁵. Ataskaitoje „Bendros pastangos“ pripažįstama, kad būtų buvę galima daugiau dėmesio skirti perėjimui prie sausras atsparesnių kultūrų naudojimo²⁶.

70 Taip pat pripažįstama, kad išmokų susiejimas su kelių rūšių prisitaikymo praktika yra tinkamesnis metodas kovai su ekstremaliais klimato reiškiniais, tačiau daugumoje iš 28 planų²⁷, įskaitant tris iš keturių į mūsų imtį įtrauktų valstybių narių planų, ekologinėms sistemoms taikomas paprastesnis metodas. Lenkija, tuo tarpu, įdiegė vieną ekologinę sistemą, pagal kurią ūkininkams atlyginama už praktikos derinimą.

²⁵ Audito Rūmų specialioji ataskaita 20/2021, 77–78 dalys; EBPO (2023 m.), *Policies for the Future of Farming and Food in Spain*, OECD Agriculture and Food Policy Reviews, 2023 m. birželis.

²⁶ Europos Komisija, *Mapping and analysis of the CAP Strategic Plans: Assessment of joint efforts for 2023-2027*, 2023 m. lapkritis, p. 553.

²⁷ Devot A. et al., Žemės ūkio ir kaimo plėtros komiteto prašymu atliktas tyrimas, *The impact of extreme climate events on agriculture production in the EU*, Europos Parlamentas, 2023 m. balandis, p. 64.

71 Agrarinė miškininkystė naudinga biologinei įvairovei ir prisitaikymui prie klimato kaitos²⁸. Trijuose iš keturių planų numatytos konkrečiai agrarinei miškininkystei skirtos intervencinės priemonės, tačiau plotas, kuriam jos taikomos, yra nežinomas (Prancūzija) arba nereikšmingas (Lenkija ir Ispanija), pavyzdžiui, tik 0,03 % žemės ūkio paskirties žemės Lenkijoje.

72 Planuose numatyti naudingi veiksmai biologinei įvairovei ūkio lygmeniu. Vis dėlto ūkininkų veiksmų erdvinis koordinavimas laikomas efektyvesniu būdu pasiekti didesnį poveikį aplinkai nei nekoordinuota individuali praktika ūkio lygmeniu²⁹. Apskritai bendradarbiavimas planuose vis dar nepakankamai išplėtotas, kaip Komisija pripažino savo ataskaitoje dėl bendrų planų pastangų.

Stebėsenos sistema patobulinta, tačiau joje trūksta pagrindinių elementų, kad būtų galima įvertinti BŽŪP žaliąjį veiksmingumą

73 Šiame skyriuje daugiausia dėmesio skiriame 2023–2027 m. BŽŪP stebėsenos sistemai, taikomai klimatui ir aplinkai. Patikrinome, ar:

- į reglamente nustatytą sistemą įtraukti aiškūs BŽŪP tikslai ir atitinkami rodikliai;
- planai nuosekliai atspindi šią sistemą ir ar yra nuoseklios sąsajos tarp rodiklių ir tikslų.

Supaprastinta stebėsenos sistema, tačiau tikslai nepakankamai aiškūs, o rodikliai orientuoti į išdirbį, o ne į rezultatus.

74 Išnagrinėjome bendruosius ir konkrečius tikslus, taip pat rodiklius, įtrauktus į BŽŪP teisės aktus, siekdami įvertinti, ar pagal juos būtų galima teikti ataskaitas apie BŽŪP žaliąjį veiksmingumą. 2023–2027 m. BŽŪP suderinami konkretūs abiejų ramsčių tikslai ir rodikliai, o tai yra supaprastinta struktūra, palyginti su ankstesniu laikotarpiu.

²⁸ EPRS, *Agroforestry in the European Union*, 2020 m. birželis.

²⁹ Pe'er et al., *How can the European Common Agricultural Policy help halt biodiversity loss? Recommendations by over 300 experts*, 2022 m. birželis.

75 Tačiau, kaip pažymėta mūsų [nuomonėje Nr. 07/2018](#), patys konkretūs tikslai, įskaitant su klimatu ir aplinka susijusius tikslus, nėra aiškiai apibrėžti (pavyzdžiui, „švelninti klimato kaitą ir prisitaikyti prie jos, plėtoti darniąją energetiką“) ir nėra susieti su kiekybiniais tikslais. Todėl sunku stebėti, kaip įgyvendinami konkretūs tikslai.

76 Anksčiau savo [nuomonėje 07/2018](#) nurodėme, kad nepakankamai aiškūs aukšto lygio tikslai trukdo sėkmingai vykdyti veiklą ir kad aiškūs ir konkretūs tikslai turėtų būti veiksmingos veiklos rezultatais grindžiamos sistemos atspirties taškas. Naujausiuose Europos Parlamento Žemės ūkio ir kaimo plėtros komiteto užsakytuose tyrimuose taip pat padaryta išvada, kad konkretūs BŽŪP tikslai nėra kiekybiškai įvertinti ES lygmeniu³⁰.

77 Be to, kaip pažymėta mūsų [nuomonėje](#), dažniausiai naudojami rezultatų rodikliai iš tikrųjų atspindi išdirbį, kaip antai, ploto dalį, gyvulių skaičių arba ūkių, kuriems taikomos intervencinės priemonės, skaičių, tačiau jais nenustatomas pačių intervencinių priemonių poveikis. Pavyzdžiui, R.14 atspindi žemės ūkio paskirties žemės ploto, dėl kurio prisiimti remiami įsipareigojimai mažinti išmetamą teršalų kiekį arba išlaikyti ar stiprinti anglies dioksido saugojimą, dalį. Tačiau tai nieko nepasako apie įgyvendintų veiksmų veiksmingumą.

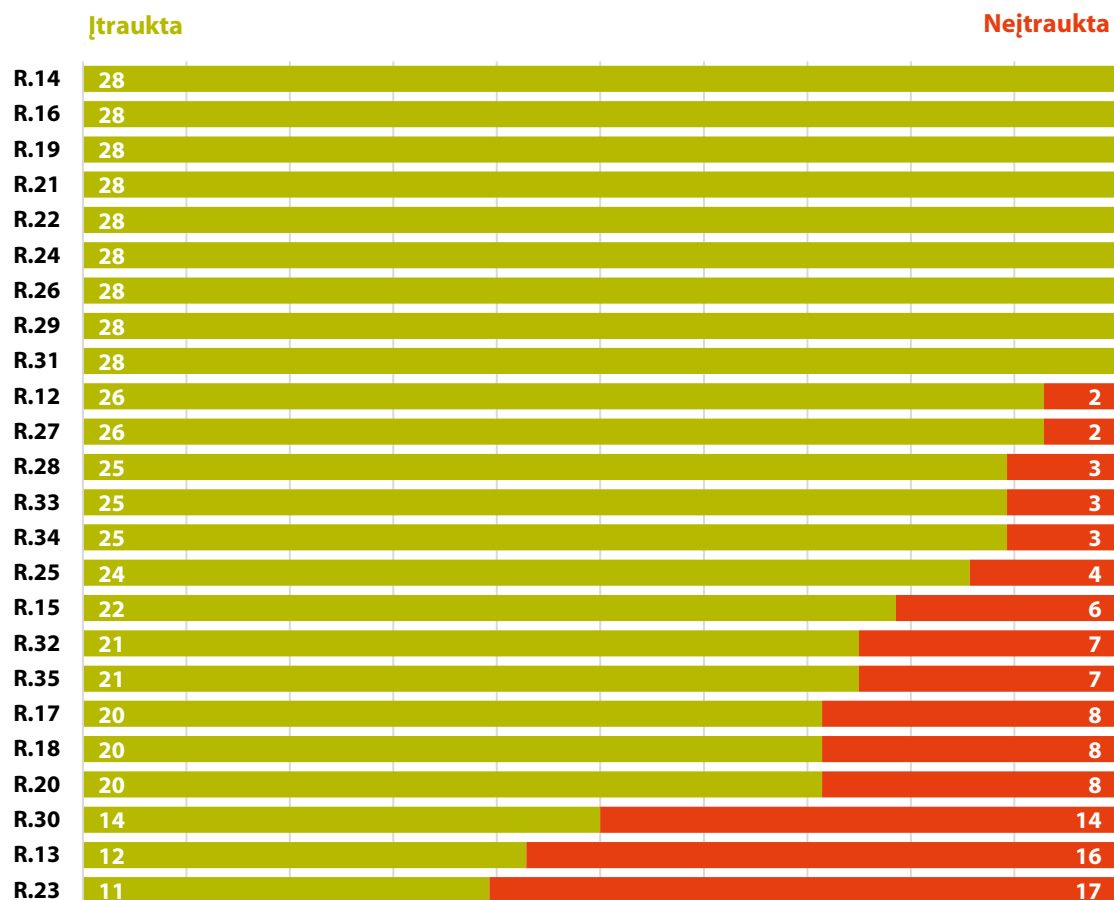
Kai kuriuose planuose trūksta svarbių rezultatų rodiklių, taip pat smarkiai skiriasi nuorodos į konkrečius tikslus

78 Valstybėms narėms buvo suteikta tam tikro lankstumo taikant stebėsenos sistemą savo planuose. Nagrinėjome, kaip Komisija tikrina, ar klimato ir aplinkos rodikliai atitinka valstybių narių poreikių vertinimus, konkrečius tikslus ir susijusias intervencines priemones.

79 Nustatėme, kad į planus įtraukti rodikliai labai skyrėsi visose valstybėse narėse (žr. [16 diagramą](#)). Iš viso visos valstybės narės pasirinko 9 iš 24 klimato ir aplinkos rodiklių.

³⁰ Münch A. *et al.*, 2023 m.

16 diagrama. Į planus įtraukti su klimatu ir aplinka susiję rezultatų rodikliai

Pastaba. Belgija pateikė vieną planą Valonijai, kitą – Flandrijai.

Šaltinis: Audito Rūmai.

80 Kiekviena iš keturių mūsų atrinktų valstybių narių nustatė pagrindinius savo konkrečių poreikių prioritetus, pagrįstus konkrečiais tikslais. Tačiau į galutinius planus jos įtraukė ne visus su šiais prioritetais susijusius rodiklius, nes neparengė intervencinių priemonių pagal atitinkamus rodiklius. Pavyzdžiui, Airija, Prancūzija ir Lenkija, nors išmetamo ŠESD kiekio mažinimą priskyrė prie prioritetų, neįtraukė R.13 (išmetamųjų teršalų kiekio mažinimas gyvulininkystės sektoriuje), nes šis rodiklis skirtas tik intervencinėms priemonėms, susijusioms su gyvulių skaičiumi, kurį joms sunku numatyti (žr. 62 dalį). Ispanija nurodo, kad gera vandens kiekio ir kokybės būklė yra prioritetas, tačiau neįtraukė R.23 rodiklio (tausus vandens naudojimas). Šis rodiklis skirtas tik su plotu susijusioms intervencinėms priemonėms, o Ispanijos plane planuojamas indėlis į tausų vandens išteklių valdymą daugiausia susijęs su investicijomis, kurioms nenumatytas specialus vandens suvartojimo rodiklis.

81 Iš 24 su aplinka ir klimatu susijusių rezultatų rodiklių tik 13 yra privalomi Komisijai atliekant veiklos rezultatų peržiūrą, kuria ji naudojasi stebėdama pažangą, prašydama imtis taisomųjų veiksmų arba galiausiai sumažindama ar sustabdydama išmokas (žr. *VI priedą*). Iš pradžių Komisija planavo veiklos rezultatų peržiūrai naudoti visus 24 rodiklius, tačiau teisėkūros proceso metu jų skaičius buvo sumažintas iki 13. Iš šių 13 rodiklių visos valstybės narės pasirinko tik 7 rodiklius. Rodiklių skaičiaus sumažinimas trukdys atlikti prasmingą veiklos rezultatų peržiūrą ir gali lemti nenuoseklų valstybių narių vertinimą.

82 Taip pat peržiūrėjome, kaip valstybės narės susiejo 24 rezultatų rodiklius su konkrečiais tikslais. Šios sąsajos skirtos tam, kad būtų galima stebėti priežasties ir pasekmės ryšį. Nustatėme, kad valstybių narių sąsajos labai skiriasi. Dėl to gali būti sunku stebėti planų indėlį siekiant konkrečių tikslų ES lygmeniu.

Išvados ir rekomendacijos

83 Darome išvadą, kad 2023–2027 m. planai yra ekologiškesni nei ankstesniu bendros žemės ūkio politikos (BŽŪP) laikotarpiu, tačiau neatitinka ES klimato ir aplinkos sričių užmojų, be to, juose trūksta pagrindinių žaliojo veiksmingumo vertinimo elementų.

84 BŽŪP strateginių planų reglamento žaliaji struktūra suteikia galimybę BŽŪP nustatyti didesnius aplinkosaugos ir klimato sričių užmojus. Naujoji paramos sąlygų sistema išplečia ir sustiprina ankstesnės BŽŪP kompleksinės paramos ir žalinimo sistemas. Šiais sugriežtintais reikalavimais grindžiamos ekologinės sistemos ir kaimo plėtros intervencinės priemonės, pagal kurias atlyginama už klimatui ir aplinkai naudingą praktiką (23–27 dalys).

85 2023–2027 m. BŽŪP valstybėms narėms suteiktas didelis lankstumas atspindėti žaliąją struktūrą savo planuose. Komisijos vaidmuo buvo užtikrinti, kad planuose būtų parodyta „platesnio užmojo veikla“, ir ji siekė tai gerokai padidinti. Komisija pateikė pastabas dėl planų projektų. Keturios į mūsų imtį įtrauktos valstybės narės atsakė į visas Komisijos pastabas, tačiau dažnai tik iš dalies atsižvelgė į Komisijos pasiūlymus arba paaiškino, kodėl iš esmės laikėsi savo pirminio pasiūlymo. Daugeliu atvejų jos rėmėsi viena kitą papildančiomis nacionalinės politikos kryptimis, kurių Komisija nekontroliuoja (28–35 dalys).

86 Nuo to, kaip žaliaji struktūra perkeliama į planus, priklauso jų užmojo mastas. Kalbant apie naująją paramos sąlygų sistemą, visos valstybės narės pasinaudojo geros agrarinės ir aplinkosaugos būklės reikalavimų išimtimis, o 16 valstybių narių atidėjo reikalavimo apsaugoti durpynus ir šlapžemes taikymą, pasinaudodamos BŽŪP strateginių planų reglamente nustatytais galimybėmis. Be to, valstybės narės kartais neišnaudojo visų geros agrarinės ir aplinkos būklės galimybių. Savanoriškos ekologinės sistemos ir kaimo plėtros priemonės dažnai nelemia esamos praktikos pokyčio. Apskritai, mūsų analizė rodo, kad galutiniuose planuose, palyginti su ankstesniu laikotarpiu, žaliųjų tikslų iš esmės nepadaugėjo (36–45 dalys).

87 Nors į planus įtraukta tam tikra pagrindinė praktika, skirta ilgalaikiams klimato ir aplinkos iššūkiams spręsti, į kai kurias kitas rūšies pagrindinę praktiką keturiuose mūsų imties planuose nepakankamai atsižvelgta (65–72 dalys).

88 Faktiniam planų poveikiui klimatui ir aplinkai įtakos turi naujausios priemonės, kurias Komisija nustatė atsižvelgdama į ūkininkų prašymus, taip pat tai, kiek ūkininkai taiko savanoriškas sistemas (42–47 dalys).

1 rekomendacija. Skatinti keitimąsi „žaliaja“ gerąja praktika planuose

Siekdama išplėsti ekologinių sistemų naudojimą pagal planus, Komisija turėtų skatinti keitimąsi gerąja praktika ekologinių sistemų srityje, taip pat pagrindine praktika bei metodais siekiant geriau spręsti ilgalaikes klimato ir aplinkos problemas.

Tikslinė įgyvendinimo data: 2025 m.

89 Nepaisant žaliojo kurso svarbos Komisijai, nustatėme, kad planai nėra tinkamai suderinti su žaliojo kurso uždaviniais ir tikslais. Tai patvirtina suinteresuotųjų subjektų nuomonę dėl nepakankamo BŽŪP ir žaliojo kurso suderinimo. BŽŪP strateginių planų reglamente minimi kai kurie žaliojo kurso tikslai, tačiau nenurodomi konkretūs BŽŪP siektini tikslai (49–51 dalys).

90 Be to, reglamente nereikalaujama, kad valstybės narės į savo planus įtrauktų žaliojo kurso tikslus ar numatomus BŽŪP indėlius joms pasiekti. Išskyrus kelias išimtis, valstybės narės planuose nepateikė tikslų ar įverčių, iš dalies dėl bendrų apibrėžčių ir metodikų trūkumo (52–53 dalys). Todėl Komisija negalėjo įvertinti, kaip planais prisidedama prie žaliojo kurso tikslų įgyvendinimo, išskyrus ekologinio ūkininkavimo žemės ploto padidėjimą. Mūsų analizė rodo, kad šių tikslų pasiekimas labai priklauso nuo veiksmų, nesusijusių su BŽŪP (54–64 dalys).

2 rekomendacija. Įvertinti BŽŪP indėlį siekiant žaliojo kurso aplinkos ir klimato tikslų

Į savo ataskaitą Europos Parlamentui ir Tarybai dėl planų indėlio vykdant Sąjungos aplinkos ir klimato sričių įsipareigojimus, kuri turi būti pateikta iki 2025 m. gruodžio 31 d., Komisija turėtų įtraukti kiekybinius planų indėlio į žaliojo kurso tikslus įverčius.

Tikslinė įgyvendinimo data: 2025 m.

91 Be apibrėžties „platesnio užmojo veikla“ arba nenaudodama skaidraus ir išmatuojamo kriterijų rinkinio, Komisija negalėjo parodyti planuose numatyto užmojo aplinkos ir klimato srityse masto, nors prieš patvirtindama planus atliko išsamų kokybinį vertinimą (28–30 dalys).

92 Kalbant apie veiklos rezultatų vertinimą, nustatėme, kad naujoji klimato ir aplinkos sričių tikslų stebėsenos sistema yra geresnė nuoseklumo požiūriu, tačiau joje trūksta elementų, reikalingų veiksmingam veiklos rezultatų stebėjimui. Konkretiems tikslams trūksta aiškumo, o dauguma dažniausiai naudojamų rezultatų rodiklių iš tikrųjų atspindi produktą. Kai kuriuose planuose trūksta svarbių rezultatų rodiklių, kurie atspindėtų svarbiausius valstybių narių prioritetus arba būtų reikalingi veiklos rezultatų peržiūrai atlikti, o sąsajos su konkrečiais tikslais labai skiriasi. Dėl šių veiklos rezultatų stebėjimo problemų sunku pademonstruoti BŽŪP pasiekimus 2023–2027 m. laikotarpiu (73–82 dalys).

3 rekomendacija. Stiprinti būsimą BŽŪP klimato ir aplinkos stebėsenos sistemą

Rengdama pasiūlymą dėl BŽŪP po 2027 m., Komisija turėtų atsižvelgti į ataskaitoje nurodytą poreikį:

- įvertinti, kurie ES klimato ir aplinkos tikslai galėtų būti įtraukti į kiekybinius BŽŪP tikslus ir kaip;
- paaiškinti, kaip šie tikslai bus naudojami kaip kriterijai vertinant valstybių narių BŽŪP programavimo dokumentus;
- apibrėžti rezultatų rodiklius, kuriais būtų galima stebėti pažangą siekiant šių tikslų.

Tikslinė įgyvendinimo data: 2027 m.

Šią ataskaitą priėmė I kolegija, vadovaujama Audito Rūmų narės Joëlle Elvinger, 2024 m. liepos 10 d. Liuksemburge įvykusiame posėdyje.

Audito Rūmų vardu

Pirmininkas
Tony Murphy

Priedai

I priedas. GAAB standartai ir TANVR – laikotarpių atitikimas

	2014–2020	2023–2027
Teisės aktuose nustatyti valdymo reikalavimai (TANVR)		
	TANVR	Tie patys TANVR + nauji 1 TANVR dėl Vandens direktyvos ir 8 TANVR dėl pesticidų naudojimo – TANVR dėl gyvūnų identifikavimo ir gyvūnų gerovės
Geros agrarinės ir aplinkosaugos būklės (GAAB) standartai		
Klimato kaita	Žalinimas Daugiamečių žolynų dalis, palyginti su visu ūkininkų deklaruotu žemės ūkio paskirties žemės plotu, nesumažėja daugiau kaip 5 %, palyginti su 2015 m. referenciniu santykiu.	1 GAAB. Daugiamečių žolynų dalis, palyginti su bendru žemės ūkio paskirties žemės plotu, nacionaliniu, regionų, subregionų, valdų grupių ar valdų lygmenimis nesumažėja daugiau kaip 5 %, palyginti su 2018 m. santykiu
		2 GAAB. Šlapynių ir durpynų apsauga
	6 GAAB. Dirvožemio organinių medžiagų išsaugojimas, įskaitant draudimą deginti ariamąsias ražienas	3 GAAB. Draudimo deginti ariamąsias ražienas laikymąsi
Vanduo ir dirvožemis	1 GAAB. Apsaugos ruožų išilgai vandentakių įrengimas	4 GAAB. Apsaugos ruožų išilgai vandentakių įrengimas
	2 GAAB. Leidimų naudoti vandenį drėkinimui išdavimo tvarka	Įtraukta į naują 1 TANVR
	3 GAAB. Požeminio vandens apsauga nuo taršos	Įtraukta į naują 1 TANVR
	4 GAAB. Dirvožemio danga	6 GAAB. Minimali dirvožemio danga siekiant išvengti, kad dirvožemis bus tuščias pažeidžiamaisiais laikotarpiais
	5 GAAB. Žemėtvarka, siekiant apriboti eroziją	5 GAAB. Žemės dirbimo valdymas siekiant sumažinti dirvožemio degradacijos riziką ir eroziją, be kita ko, atsižvelgiant į nuolydį
	Žalinimas. Pasėlių įvairinimas (didesniame nei 10 ha plote, kai mažiau nei 75 % ploto dengia žolė)	7 GAAB. Sėjomaina ariamojoje žemėje
Biologinė įvairovė	Žalinimas 5 % ekologiniu požiūriu svarbių vietovių (EFA) ariamoje žemėje (didesniame nei 15 ha plote, kai mažiau nei 75 % ploto dengia žolė)	8.1 GAAB. 4 % ploto, paskirto negamybiniais objektams ((didesniame nei 10 ha plote, kai mažiau nei 75 % ploto dengia žolė) Galimybė pasirinkti 3 %, įtraukiant gamybinius plotus iki 7 %.
	7 GAAB. Kraštovaizdžio elementų išlaikymas, draudimas pjauti gyvatvores ir medžius paukščių veisimosi ir jauniklių auginimo sezonu, apsaugos nuo invazinių augalų rūšių priemonės (neprivaloma)	8.2 GAAB. Kraštovaizdžio elementų išlaikymas, draudimas pjauti gyvatvores ir medžius paukščių veisimosi ir jauniklių auginimo sezonu, apsaugos nuo invazinių augalų rūšių priemonės (neprivaloma)
	Žalinimas Draudimas keisti „Natura 2000“ teritorijose ir, kai taikoma, ne“ Natura 2000“ teritorijose, esančių daugiamečių žolynų, kurie nustatyti kaip aplinkos požiūriu pažeidžiami daugiamečiai žolynai, paskirtį arba juos arti	9 GAAB. Draudimas keisti „Natura 2000“ teritorijose esančių daugiamečių žolynų, kurie nustatyti kaip aplinkos požiūriu pažeidžiami daugiamečiai žolynai, paskirtį arba juos arti

Šaltinis: Audito Rūmai. Prezencija parengta pagal Guyomard H. *et al.*, „How the Green Architecture of the 2023-2027 Common Agricultural Policy could have been greener“ (2023 m.).

II priedas. Pagrindiniai GAAB reikalavimų, taikomų keturiems j mūsų imtį įtrauktiems planams, pakeitimai

GAAB	Airija	Ispanija	Prancūzija	Lenkija
1 GAAB Daugiamėčių žolynų santykinė dalis	Taikoma ir ekologinių ūkių ūkininkams ir smulkiesiems ūkininkams. Sugriežtintos išankstinio leidimų išdavimo ir sankcijų taisyklės.	Santykis nustatytas regiono lygmeniu (anksčiau – nacionaliniu). Leidimas, suteikiamas, kai sumažinimas yra nuo 4 % iki 5 % (anksčiau – nuo 4,5 % iki 5 %). Taikoma ir ekologinių ūkių ūkininkams ir smulkiesiems ūkininkams.	Reikalingas leidimas, kai sumažinimas yra nuo 2 % iki 5 % (anksčiau – nuo 2,5 % iki 5 %). Taikoma ir ekologinių ūkių ūkininkams ir smulkiesiems ūkininkams.	Taikoma ir ekologinių ūkių ūkininkams ir smulkiesiems ūkininkams.
2 GAAB Durpynų ir šlapynių apsauga	Pradžia 2025 m. Reikia nustatyti sąlygas.	Pradžia 2024 m. Draudžiama nusausti, paversti ariamąja žeme ir suarti daugiamečių ganyklą. Ariamojoje žemėje leidžiamas tik paviršinis žemės dirbimas.	Pradžia 2025 m. Reikia nustatyti sąlygas.	Pradžia 2025 m. Reikia nustatyti sąlygas.
3 GAAB Draudimas deginti ariamąsias ražienas	Nėra didelių pakeitimų.	Nėra didelių pakeitimų.	Nėra didelių pakeitimų.	Nėra didelių pakeitimų.
4 GAAB Apsaugos juostos išilgai vandentakių	Plotis padidintas nuo 2 iki 3, 4 arba 6 m.	Kai kuriuose regionuose plotis padidėjo (mažiausiai 5 metrai) ir turi būti žolės danga. Įtraukti keli nepadengti drėkinimo kanalai.	Plotis išlaikomas (mažiausiai 5 metrai), bet turi būti žolės danga. Įtraukti keli drėkinimo kanalai.	Buferinė zona yra 3 m. ir dabar taikoma visoms trąšoms ir augalų apsaugos produktams.
5 GAAB Žemės dirbimo valdymas	Pridedami pievų sklypai, kurių nuolydis didesnis nei 20 %. GAAB labiau apibrėžta laiko atžvilgiu.	Plotas didėja (taikomas nuolydis nuo 15 % iki 10 %).	Pakeitimų nėra.	Plotas didėja (taikomas nuolydis nuo 36 % iki 14 %)
6 GAAB Dirvožemio danga	GAAB yra labiau apibrėžta laiko atžvilgiu ir dabar apima nuostatas, kurios 2014–2020 m. buvo taikomos pagal kitą GAAB (minimalus žemės valdymas).	Vertikalus žemės dirbimas neleidžiamas, o laikotarpis, kai dirvožemis yra tuščias, ribojamas.	Dabar įpareigojimas taikomas ir už nitratams jautrių zonų ribų.	Mažiausias plotas, kurį reikia padengti, yra 80 % dirvožemio (anksčiau buvo 30 %). Dabar jis apima visą šalį.

GAAB	Airija	Ispanija	Prancūzija	Lenkija
7 GAAB Sėjomaina	Pagrindinių pasėlių sėjomaina sklypo lygmeniu kas ketvirtus metus kartu su pasėlių įvairinimu.	Sėjomaina sklypo lygmeniu ne rečiau kaip kas ketverius metus arba antrinio pasėlio kasmet. Užbaigtas griežtesnis įvairinimas.	Valdos lygmeniu – 35 % metinės sėjomainos arba antrinių pasėlių kiekvienais metais; sklypo lygmeniu – pagrindinių pasėlių sėjomaina per 4 metus arba antrinių pasėlių kiekvienais metais.	Kasmet sėjomaina turi būti taikoma ne mažiau kaip 40 % valdos ariamosios žemės. Tas pats pagrindinis pasėlis sklype negali būti auginamas ilgiau kaip 3 metus. Įvairinimas papildo sėjomainą ir yra griežtesnis.
8 GAAB Biologinės įvairovės teritorijos	Taikoma ir ekologinių ūkių ūkininkams. Numatyta galimybė rinktis tik negamybinius elementus. Taikoma ir daugiamečiams žolynams.	Taikoma ir ekologinių ūkių ūkininkams. Numatyta galimybė rinktis negamybinius elementus arba gamybinių ir negamybinių elementų derinį.	Taikoma ir ekologinių ūkių ūkininkams. Numatyta galimybė rinktis negamybinius elementus arba gamybinių ir negamybinių elementų derinį.	Taikoma ir ekologinių ūkių ūkininkams. Numatyta galimybė rinktis negamybinius elementus arba gamybinių ir negamybinių elementų derinį.
9 GAAB Pažeidžiami daugiamečiai žolynai	Nėra didelių pakeitimų.	Nėra didelių pakeitimų.	Didėja saugoma teritorija.	Didėja saugoma teritorija.

Šaltinis: Audito Rūmai.

III priedas. Audito Rūmų ankstesnio audito darbo apžvalga

2014 m. metinės ataskaitos 3 skyrius – „Siekiant ES biudžeto rezultatų“;

Specialioji ataskaita Nr. 21/2017 – „Žalanimas“;

Specialioji ataskaita Nr. 33/2018 – „Kova su dykumėjimu ES“;

Nuomonė Nr. 07/2018 – Nuomonė dėl Komisijos pasiūlymų dėl reglamentų, susijusių su bendra žemės ūkio politika po 2020 m.;

Ataskaita „ES biudžeto veiksmingumas 2019 m. pabaigoje“ – 4 skyrius;

Specialioji ataskaita Nr. 18/2019 – „ES išmetamas šiltnamio efektą sukeliančių dujų kiekis“;

Apžvalga Nr. 01/2020 – „Su klimatu susijusios išlaidos“;

Specialioji ataskaita Nr. 05/2020 – „Tausus augalų apsaugos produktų naudojimas“;

Specialioji ataskaita Nr. 13/2020 – „Biologinė įvairovė žemės ūkio paskirties žemėje“;

Specialioji ataskaita Nr. 16/2021 – „Klimato kaita ir žemės ūkis“;

Specialioji ataskaita Nr. 20/2021 – „Tausus vandens naudojimas žemės ūkyje“;

Specialioji ataskaita 09/2022 – „Klimato aspekto integravimas“;

Specialioji ataskaita 18/2023 – „ES klimato srities ir energetikos tikslai“;

Specialioji ataskaita 19/2023 – „ES pastangos tvariai valdyti dirvožemį“;

Specialioji ataskaita 19/2024 „ Ekologinis ūkininkavimas ES“.

IV priedas. Nacionalinių žaliajo kurso tikslų verčių ir numatomo planų indėlio siekiant šių tikslų įtraukimas į planus

	Ekologinis ūkininkavimas	Maisto medžiagų praradimas	Pesticidai	Didelės įvairovės kraštovaizdžio elementai	ŠESD (žemės ūkis)
Belgija (FL)	P	–	–	–	–
Belgija (WA)	NV ir P	–	–	–	NV ir P
Bulgarija	NV ir P	–	–	–	–
Čekija	P	–	–	–	–
Danija	NV ir P	–	–	–	NV ir P
Vokietija	NV ir P	–	–	–	NV ir P
Estija	P	–	–	–	–
Airija	NV ir P	NV ir P	–	NV ir P	NV ir P
Graikija	P	–	–	–	–
Ispanija	NV ir P	–	–	–	NV ir P
Prancūzija	NV ir P	P	NV ir P	–	P
Kroatija	NV ir P	–	–	–	–
Italija	NV ir P	–	–	–	–
Kipras	NV ir P	–	–	–	–
Latvija	NV ir P	–	P	–	–
Lietuva	NV ir P	–	–	NV ir P	–
Liuksemburgas	NV ir P	–	NV ir P	–	NV ir P
Vengrija	NV ir P	–	–	–	–
Malta	NV ir P	NV ir P	NV ir P	NV ir P	–
Nyderlandai	P	–	–	–	–
Austrija	NV ir P	–	–	NV ir P	–
Lenkija	NV ir P	–	NV ir P	NV ir P	–
Portugalija	P	–	–	–	–
Rumunija	P	–	–	–	–
Slovėnija	NV ir P	–	–	–	NV ir P
Slovakija	NV ir P	–	NV ir P	NV ir P	–
Suomija	NV ir P	–	–	–	–
Švedija	NV ir P	–	–	–	–

Pastaba. „NV“ reiškia, kad į BŽŪP planą įtraukta nacionalinė žaliajo kurso tikslo vertė. „P“ reiškia, kad į BŽŪP planą įtrauktas įvertintas indėlis siekiant žaliajo kurso tikslo. „–“ reiškia, kad BŽŪP plane nenurodyta nei nacionalinė vertė, nei įvertintas plano indėlis siekiant žaliajo kurso tikslo.

Šaltinis: nacionaliniai BŽŪP strateginiai planai.

V priedas. Žaliojo kurso tikslai ir susiję rezultatų rodikliai

Žaliojo kurso tikslai, susiję su žemės ūkio sektoriumi	Rezultatų rodikliai	Sąsaja su žaliojo kurso tikslu
iki 2030 m. pasiekti, kad 25 % žemės ūkio paskirties žemės būtų ekologiškai ūkininkaujama.	R.29 – Ekologinio žemės ūkio plėtra: ploto, už kurį pagal BŽŪP skiriama parama ekologiniam ūkininkavimui, dalis	Komisijos teigimu, yra tiesioginė sąsaja.
2030 m. sumažinti maisto medžiagų praradimą bent 50 %.	R.22 – Darnus maisto medžiagų valdymas: ploto, dėl kurio priimti įsipareigojimai, dalis	Komisijos teigimu, susijęs.
Iki 2030 m. 50 % sumažinti naudojamą cheminių pesticidų kieki ir jų keliamą riziką. 50 % sumažinti naudojamą didelės rizikos pesticidų kieki.	R.24 – Tausus pesticidų naudojimas ir naudojamo jų kiekio mažinimas: ploto, dėl kurio priimti įsipareigojimai, dalis	Komisijos teigimu, susijęs.
Biologinei įvairovei skirtos žemės plotų didinimas, įskaitant žemės ūkio paskirties žemę, kurioje yra didelės įvairovės kraštovaizdžio elementų.	R.34 – Kraštovaizdžio elementų išsaugojimas: ploto, dėl kurio priimti įsipareigojimai, dalis	Komisijos teigimu, susijęs.
Indėlis siekiant 55 % sumažinant išmetamą ŠESD kieki.	R.13 – Išmetamo ŠESD kiekio mažinimas gyvulininkystės sektoriuje: sutartinių ūkinių gyvūnų, kurių atžvilgiu priimti įsipareigojimai, dalis R.14 – Anglies dioksido saugojimas dirvožemyje ir biomasėje: ploto, dėl kurio priimti įsipareigojimai, dalis	Audito Rūmų teigimu, gali būti susijęs.

Šaltinis: Audito Rūmai, remiantis Komisijos tarnybų darbinio dokumentu dėl BŽŪP reformos ir žaliojo kurso sąsajų analizės ir tolesniu plėtojimu.

VI priedas. Rezultatų rodiklio skelbimas

Rezultatų rodiklio (RR) Nr.	RR aprašymas	Aktualus veiklos rezultatų peržiūrai	ES pagrindinis veiklos rezultatų rodiklis
R.12	Prisitaikymas prie klimato kaitos. Naudojamų žemės ūkio naudmenų, dėl kurių prisiimti remiami įsipareigojimai gerinti prisitaikymą prie klimato kaitos, dalis	Ne	Ne
R.13	Išmetamųjų teršalų kiekio mažinimas gyvulininkystės sektoriuje. Sutartinių ūkinių gyvūnų, už kuriuos skiriama parama išmetamam šiltnamio efektą sukeliančių dujų ir (arba) amoniako kiekiui mažinti, be kita ko, tvarkant mėšlą, dalis	Taip	Ne
R.14	Anglies dioksido saugojimas dirvožemyje ir biomasėje. Naudojamų žemės ūkio naudmenų, dėl kurių prisiimti remiami įsipareigojimai mažinti išmetamųjų teršalų kiekį, arba toliau taikyti ar gerinti anglies dioksido saugojimo priemones (įskaitant daugiamečius žolynus, daugiamečius pasėlius su nuolatine žaliaja danga, žemės ūkio paskirties žemę šlapynėse ir durpynuose), dalis	Taip	Taip
R.15	Atsinaujinančioji energija iš žemės ir miškų ūkio išteklių ir iš kitų atsinaujinančiųjų išteklių. Remiamos investicijos į atsinaujinančiųjų išteklių energijos gamybos pajėgumus, įskaitant biologinius (megavatai)	Ne	Ne
R.16	Su klimatu susijusios investicijos. Ūkių, pagal BŽŪP gaunančių paramą investicijoms, kuria prisidedama prie klimato kaitos švelninimo ir prisitaikymo prie jos, taip pat prie atsinaujinančiosios energijos ar biologinių medžiagų gamybos, dalis	Ne	Ne
R.17	Mišku apželdinta žemė. Plotas, už kurį teikiama miško įveisimo, agrarinės miškininkystės ir miško atkūrimo parama, įskaitant duomenų suskirstymą	Taip	Taip
R.18	Parama investicijoms į miškų sektorių. Iš viso investicijų siekiant pagerinti miškininkystės sektoriaus rezultatus	Ne	Ne
R.19	Dirvožemio gerinimas ir apsauga. Naudojamų žemės ūkio naudmenų, dėl kurių prisiimti remiami dirvožemį tvarkyti padedantys įsipareigojimai, kuriais siekiama pagerinti dirvožemio kokybę ir biotą (pavyzdžiui., sumažinti žemės dirbimą, apsėti dirvas kultūriniais augalais, taikyti sėjomainą, be kita ko, ankštiniais augalais), dalis	Taip	Taip
R.20	Oro kokybės gerinimas. Naudojamų žemės ūkio naudmenų, dėl kurių prisiimti remiami įsipareigojimai mažinti išmetamo amoniako kiekį, dalis	Taip	Taip
R.21	Vandens kokybės apsauga. Naudojamų žemės ūkio naudmenų, dėl kurių prisiimti remiami vandens telkinių kokybę užtikrinti padedantys įsipareigojimai, dalis	Taip	Taip
R.22	Darnus maisto medžiagų valdymas. Naudojamų žemės ūkio naudmenų, dėl kurių prisiimti remiami įsipareigojimai, susiję su geresniu maisto medžiagų valdymu, dalis	Taip	Taip
R.23	Tausus vandens naudojimas. Naudojamų žemės ūkio naudmenų, dėl kurių prisiimti remiami įsipareigojimai gerinti vandens balansą, dalis	Taip	Ne

Rezultatų rodiklio (RR) Nr.	RR aprašymas	Aktualus veiklos rezultatų peržiūrai	ES pagrindinis veiklos rezultatų rodiklis
R.24	Tausus pesticidų naudojimas ir naudojamo jų kiekio mažinimas. Naudojamų žemės ūkio naudmenų, dėl kurių prisiimti remiami konkretūs įsipareigojimai, kad būtų užtikrintas tausus pesticidų naudojimas, siekiant sumažinti pesticidų keliamą riziką ir poveikį, pavyzdžiui, pesticidų nutekėjimą, dalis	Taip	Taip
R.25	Aplinkosaugos srities veiklos rezultatai gyvulininkystės sektoriuje. Sutartinių ūkinių gyvūnų, kurių atžvilgiu yra prisiimti remiami aplinkos tvarumo gerinimo įsipareigojimai, dalis	Ne	Ne
R.26	Investicijos, susijusios su gamtos ištekliais. Ūkių, pagal BŽŪP gaunančių paramą gamybinėms ir negamybinėms investicijoms, susijusių su rūpinimusi gamtos ištekliais, dalis	Ne	Ne
R.27	Aplinkos arba klimato srities veiklos rezultatų gerinimas investicijomis kaimo vietovėse. Veiksmy, kuriais prisidedama siekiant aplinkos tvarumo ir klimato kaitos švelninimo bei prisitaikymo prie jos tikslų kaimo vietovėse, skaičius	Ne	Ne
R.28	Aplinkos arba klimato srities veiklos rezultatų gerinimas naudojantis žiniomis ir inovacijomis. Asmenų, gaunančių naudą iš pagal BŽŪP remiamų konsultacijų, mokymų, keitimosi žiniomis arba dalyvaujančių pagal BŽŪP remiamose Europos inovacijų partnerystės (EIP) veiklos grupėse, kiek tai susiję su aplinkos arba klimato srities veiklos rezultatais, skaičius	Ne	Ne
R.29	Ekologinio žemės ūkio plėtra. Naudojamų žemės ūkio naudmenų, už kuriuos pagal BŽŪP skiriama parama ekologiniam ūkininkavimui, dalis, atskirai nurodant dalį ekologiniam ūkininkavimui išlaikyti ir prie jo pereiti	Taip	Taip
R.30	Tvarios miškotvarkos rėmimas. Miško žemės, dėl kurios prisiimti įsipareigojimai remti miškų apsaugą ir ekosisteminių paslaugų valdymą, dalis	Taip	Ne
R.31	Buveinių ir rūšių išsaugojimas. Naudojamų žemės ūkio naudmenų, dėl kurių prisiimti remiami įsipareigojimai remti biologinės įvairovės išsaugojimą arba atkūrimą, dalis, įskaitant didelės gamtinės vertės ūkininkavimo praktiką	Taip	Ne
R.32	Investicijos, susijusios su biologine įvairove. Ūkių, pagal BŽŪP gaunančių paramą investicijoms, kuria prisidedama prie biologinės įvairovės, dalis	Ne	Ne
R.33	„Natura 2000“ valdymo gerinimas. Viso „Natura 2000“ ploto dalis, dėl kurios prisiimti remiami įsipareigojimai	Ne	Ne
R.34	Kraštovaizdžio elementų išsaugojimas. Naudojamų žemės ūkio naudmenų, dėl kurių prisiimti remiami įsipareigojimai tvarkyti kraštovaizdžio elementus, įskaitant gyvatvores ir medžius, dalis	Taip	Taip
R.35	Avilių išsaugojimas. Avilių, remiamų pagal BŽŪP, dalis	Ne	Ne

Šaltinis: Reglamento (ES) 2021/2115 I ir XIV priedai.

Santrumpos

AGRI GD: Žemės ūkio ir kaimo plėtros generalinis direktoratas

BŽŪP ST: BŽŪP strateginis planas

BŽŪP: bendra žemės ūkio politika

CLIMA GD: Klimato politikos generalinis direktoratas

EAA: Europos aplinkos agentūra

ENV GD: Aplinkos generalinis direktoratas

EŽŪFKP: Europos žemės ūkio fondas kaimo plėtrai.

EŽŪGF: Europos žemės ūkio garantijų fondas.

GAAB: gera agrarinė ir aplinkosaugos būklė

ŠESD: šiltnamio efektą sukeliančios dujos

TANVR: teisės aktais nustatytas valdymo reikalavimas

Terminų žodynelis

Agrarinė miškininkystė: pasėlių, medžių ir (arba) gyvulių derinimo praktika tame pačiame žemės plote.

Agrarinės aplinkosaugos ir klimato priemonė: bet kokia veikla iš tam tikro neprivalomos praktikos rūšių rinkinio, kuria siekiama daugiau, nei reikalaujama pagal aplinkosaugos reikalavimus, ir kurią vykdydami ūkininkai turi teisę gauti išmokas iš ES biudžeto.

Anaerobinis skaidymas: procesas, per kurį mikroorganizmai, nesant deguonies, skaido gyvūnines ar maisto atliekas, ir kuris skirtas dujoms ir trąšoms gaminti.

Anglies absorbentas: miškas, vandenynas ar kita gamtinė aplinka, kuri iš atmosferos absorbuoja anglies dioksidą ir jį sulaiko.

Apsauginės juostos: žemės ūkio paskirties žemės juosta, skirta daugiamečiai augmenijai, kuri padeda spręsti aplinkos problemas, pavyzdžiui, susijusias su dirvožemio ir vandens kokybe.

Azoto fiksavimas: procesas, kurio metu pasėliai ore esantį azotą paverčia amoniaku arba susijusiais azoto junginiais dirvožemyje.

Bendra žemės ūkio politika: viena bendra ES žemės ūkio politika, apimanti subsidijas ir įvairias kitas priemones, kuriomis siekiama užtikrinti apsirūpinimo maistu saugumą, deramą ES ūkininkų gyvenimo lygį, skatinti kaimo plėtrą ir saugoti aplinką.

Biologinė įvairovė: tam tikros aplinkos gyvųjų organizmų įvairovė, įskaitant vidurūšinę, tarprūšinę ir ekosistemų įvairovę.

BŽŪP SP: ES valstybės narės įgyvendinant bendrą žemės ūkio politiką po 2020 m. parengtas dokumentas, kuriame išdėstyta, kaip ji ketina pasiekti savo tikslus, susijusius su bendrais šios politikos tikslais.

CO2 ekvivalentas: palyginamasis išmetamo šiltnamio efektą sukeliančių dujų kiekio poveikio klimatui matas, išreikštas vien anglies dioksido kiekiu, kuris turėtų tokį patį poveikį.

Daugiamečiai žolynai: žemės ūkio paskirties žemė, kurioje žolė ar kitokie žoliniai pašariniai augalai auginami ilgiau nei penkerius metus iš eilės.

Durpynas: šlapynės rūšis, turinti storą organinio dirvožemio sluoksnį, kuriame ypač daug organinių medžiagų.

Ekologinė sistema: tiesioginių išmokų sistema, įtraukta į pasiūlymus dėl bendros žemės ūkio politikos po 2020 m., siekiant finansuoti ūkininkus, įsipareigojusius taikyti klimatui ir aplinkai nekenkiančią žemės ūkio praktiką.

Ekologinis ūkininkavimas: žemės ūkio metodas, pagrįstas natūralių medžiagų ir procesų naudojimu maistui ir pašarams gaminti.

Ekologiniu požiūriu svarbi vietovė: ariamoji žemė, skirta žemės ūkio veiklai ir funkcijoms, kuriomis didinama biologinė įvairovė ūkiuose, kad būtų galima gauti žalinimo išmokas.

Europos žaliasis kursas: 2019 m. priimta ES ekonomikos augimo strategija, kuria siekiama, kad iki 2050 m. ES poveikis klimatui būtų neutralus.

Europos žemės ūkio fondas kaimo plėtrai: ES fondas, skirtas ES jnašui paramai kaimo plėtros programoms finansuoti.

Europos žemės ūkio garantijų fondas: ES fondas, skirtas finansuoti tiesiogines išmokas ūkininkams ir priemones, kuriomis reguliuojamos arba remiamos žemės ūkio rinkos.

Gera agrarinė ir aplinkosaugos būklė: ūkininkų privaloma išlaikyti visos žemės ūkio paskirties žemės, ypač šiuo metu gamybai nenaudojamos žemės, būklė, kad jie gautų tam tikras išmokas pagal BŽŪP. Apima tokius klausimus kaip vandentvarka ir dirvožemio valdymas.

Griežtesnės paramos sąlygos: sistema, pagal kurią išmokos ūkininkams priklauso nuo to, ar jie taiko klimatui ir aplinkai naudingą, gyvūnų gerovę ir maisto saugą skatinančią praktiką. Nuo 2023 m. pagal bendrą žemės ūkio politiką jos pakeičia žalinimą ir kompleksinę paramą.

Klimato kaitos švelninimas: išmetamo šiltnamio efektą sukeliančių dujų kiekio mažinimas arba ribojimas dėl jų poveikio klimatui.

Kompleksinė parama: mechanizmas, pagal kurį išmokos ūkininkams priklauso nuo to, kaip jie laikosi aplinkos, maisto saugos, gyvūnų sveikatos, gerovės ir žemės valdymo reikalavimų.

Kraštovaizdžio elementas: natūrali arba pusiau natūrali augalija, auganti žemio ūkio paskirties žemėje, teikianti ekosistemines paslaugas ir palaikanti biologinę įvairovę.

„Natura 2000“: retų ir nykstančių rūšių bei kai kurių retų natūralių buveinių tipų, saugomų pagal ES teisę, išsaugojimo teritorijų tinklas.

Naudojamos žemės ūkio naudmenos: bendras žemės ūkio paskirties žemės plotas, kurį sudaro ariamoji žemė, daugiamečiai žolynai, daugiamečiai pasėliai ir asmeninio naudojimo daržai.

Nitrifikacijos inhibitorius: cheminė medžiaga, mažinanti išmetamą azoto suboksido kiekį.

Paramos sąlygos: sistema, kuria BŽŪP laikotarpiu po 2020 m. pakeičiama kompleksinė parama ir žalinimas, siekiant skatinti klimatui ir aplinkai naudingą ūkininkavimo praktiką ir gyvūnų gerovę bei maisto saugą.

Paskirstytos išlaidos: ES išlaidos, kurios sudarant biudžetą paskirstomos atskiroms valstybėms narėms.

Prisitaikymas prie klimato kaitos: šalių ir bendruomenių pažeidžiamumo klimato kaitai mažinimas, didinant jų gebėjimą atlaikyti jos poveikį.

Rezultatų rodiklis: išmatuojamas kintamasis, kuris suteikia informacijos, pagal kurią galima įvertinti tiesioginį remiamų projektų poveikį tikslinei populiacijai.

Šlapynė: žemė, kurią visus metus arba dalį metų dengia vanduo.

Tarpiniai pasėliai: greitai augantys antriniai pasėliai, auginami tarp paeiliui sodinamų pagrindinių pasėlių.

Teisės aktais nustatytas valdymo reikalavimas: ES arba nacionalinė žemės ūkio paskirties žemės valdymo taisyklė visuomenės, gyvūnų ir augalų sveikatai, gyvūnų gerovei ir aplinkai apsaugoti.

Veiklos rezultatų peržiūros sistema: kiekvienos veiksmų programos (išskyrus techninę pagalbą) prioritetinės krypties rodiklių rinkinio tarpinės ir tikslinės reikšmės.

Žalinimas: klimatui ir aplinkai naudingos žemės ūkio praktikos taikymas. Šiuo terminu paprastai vadinama ir atitinkama ES paramos sistema.

Žemės naudmenose gyvenančių paukščių indeksas: žemės naudmenose gyvenančių paukščių skaičiaus ir rūšių pokyčio per tam tikrą laiką rodiklis.

Komisijos atsakymai

<https://www.eca.europa.eu/lt/publications/SR-2024-20>

Chronologija

<https://www.eca.europa.eu/lt/publications/SR-2024-20>

Audito grupė

Audito Rūmų specialiosiose ataskaitose pateikiami Audito Rūmų atliktų auditų, susijusių su įvairių sričių ES politika ir programomis arba su konkrečių biudžeto sričių valdymo temomis, rezultatai. Audito užduotis Audito Rūmai atrenka ir parengia taip, kad jos turėtų kuo didesnį poveikį, atsižvelgdami į neveiksmingumo ar neatitikties riziką, susijusių pajamų ar išlaidų lygį, būsimus pokyčius ir politinį bei viešąjį interesą.

Šį veiklos auditą atliko Audito Rūmų narė Joëlle Elvinger vadovaujama I audito kolegija „Tausus gamtos išteklių naudojimas“. Auditui vadovavo Audito Rūmų narys Nikolaos Milionis, jam padėjo kabineto vadovas Kristian Sniter ir kabineto atašė Matteo Tartaggia, pagrindinis vadybininkas Florence Fornaroli, užduoties vadovas Xavier Ignasi Farrero, auditoriai Rogelio Abarquero Grossi, Zuzana Gullová, Lenka Hill, Anna Zalega ir Daniela Jinaru, stažuotojas Austin Maloney. Kalbinę pagalbą teikė Laura McMillan, Jennifer Schofield, Barbara Knapiak ir Tomasz Surdykowski. Diagramas parengti padėjo Alexandra-Elena Mazilu.

Iš kairės į dešinę: Matteo Tartaggia, Nikolaos Milionis, Kristian Sniter, Florence Fornaroli, Laura McMillan, Xavier Ignasi Farrero, Anna Zalega, Zuzana Gullová, Tomasz Surdykowski, Barbara Knapiak.

AUTORIŲ TEISĖS

© Europos Sąjunga, 2024.

Europos Audito Rūmų pakartotinio naudojimo politika nustatyta [Audito Rūmų sprendime Nr. 6–2019](#) dėl atvirųjų duomenų politikos ir pakartotinio dokumentų naudojimo.

Jeigu nenurodyta kitaip (pavyzdžiui, atskiruose pranešimuose dėl autorių teisių), ES priklausantis Audito Rūmų turinys yra licencijuojamas pagal [Creative Commons Attribution 4.0 International \(CC BY 4.0\) licenciją](#). Todėl paprastai pakartotinis naudojimas yra leidžiamas, jeigu tai tinkamai pažymima ir nurodomi bet kokie padaryti pakeitimai. Asmenys, kurie pakartotinai naudoja Audito Rūmų turinį, neturi iškreipti pirminės prasmės ar minties. Audito Rūmai nėra atsakingi už bet kokius pakartotinio naudojimo padarinius.

Būtina gauti papildomą leidimą, jei tam tikrame turinyje vaizduojami privatūs asmenys, kurių tapatybę galima nustatyti, pavyzdžiui, Audito Rūmų darbuotojų nuotraukose, arba jame pateikiami trečiųjų asmenų kūriniai.

Gavus tokį leidimą, juo panaikinamas ir pakeičiamas pirmiau minėtas bendrasis leidimas ir jame aiškiai nurodomi bet kokie naudojimo apribojimai.

Siekiant naudoti ar atgaminti turinį, kuris nepriklauso ES, gali reikėti prašyti leidimo tiesiogiai iš autorių teisių turėtojų.

8 diagrama, piktogramos: ši diagrama parengta naudojant [Flaticon.com](#) išteklius.
© Freepik Company S.L. Visos teisės saugomos.

Programinei įrangai ar dokumentams, kuriems taikomos pramoninės nuosavybės teisės, pavyzdžiui, patentams, prekių ženklams, registruotiems dizainams, logotipams ir pavadinimams, Audito Rūmų pakartotinio naudojimo politika netaikoma.

Europos Sąjungos institucijų europa.eu domeno svetainėse pateikiamos nuorodos į trečiųjų asmenų svetaines. Audito Rūmai jų nekontroliuoja, todėl raginame peržiūrėti jose pateiktą privatumo ir autorių teisių politiką.

Audito Rūmų logotipo naudojimas

Audito Rūmų logotipas negali būti naudojamas be išankstinio Audito Rūmų sutikimo.

HTML	ISBN 978-92-849-2987-0	ISSN 1977-5725	doi:10.2865/942770	QJ-AB-24-020-LT-Q
PDF	ISBN 978-92-849-2982-5	ISSN 1977-5725	doi:10.2865/262336	QJ-AB-24-020-LT-N

Bendra žemės ūkio politika (BŽŪP) yra pagrindinė Europos Sąjungos politikos sritis, kuriai tenka 31 % ES biudžeto. 2023–2027 m. laikotarpiu naująja BŽŪP siekiama didesnių aplinkos ir klimato sričių užmojų. Ji yra grindžiama kiekvienos valstybės narės nustatytais planais.

Darome išvadą, kad planai yra ekologiškesni nei pagal ankstesnę BŽŪP, tačiau neatitinka ES klimato ir aplinkos sričių užmojų, be to, juose trūksta pagrindinių žaliajo veiksmingumo vertinimo elementų.

Remdamiesi savo nustatytais faktais, rekomenduojame Komisijai planuose skatinti keitimąsi ekologiška gerąja praktika, įvertinti BŽŪP indėlį siekiant žaliajo kurso tikslų ir stiprinti būsimą BŽŪP klimato ir aplinkos stebėsenos sistemą.

Audito Rūmų specialioji ataskaita parengta pagal SESV 287 straipsnio 4 dalies antrą pastraipą.

EUROPOS
AUDITO
RŪMAI

Europos Sąjungos
leidinių biuras

EUROPOS AUDITO RŪMAI
12, rue Alcide De Gasperi
1615 Luxembourg
LUXEMBOURG

Tel. +352 4398-1

Užklausos: eca.europa.eu/lt/contact

Interneto svetainė: eca.europa.eu

Twitter: @EUAuditors